

Kooperatif Postası

KARINCA

KASIM 2024 YIL: 91 SAYI: 1055 ISSN: 1300-1450

KASIM 2024

KARINCA

Yıl: 91 Sayı: 1055
Kasım 2024

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör

Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Editörler Kurulu

Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Prof. Dr. Hasan YAYLI
Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)

Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6
06570 Çankaya - ANKARA
Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11
Belge Geçer: (0312) 472 97 64
www.koopkur.org.tr
koopkur@gmail.com
admin@koopkur.org.tr

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışan,
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın

Yayın Tarihi
29 Kasım 2024

Grafik, Tasarım
GÖKSU MATBAACILIK
Gökhan KOÇ
Kazım Karabekir Cad. No: 39/98
İskitler - ANKARA
gokhankoc82@hotmail.com

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİFLERDE GENEL KURULU ÇAĞRIYA YETKİLİ OLANLAR	5
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİFLERDE EK TASFİYE	11
YETER DEMİR USLU SAĞLIK ÇALIŞANLARINDA TÜKENMİŞLİK	15
VEDAT SADIOĞLU 5 ARALIK 'DÜNYA TOPRAK GÜNÜ' VE ÖNEMİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME	20
VEDAT SADIOĞLU 6 TEMMUZ, 'ULUSLARARASI KOOPERATİFLER GÜNÜ' Şiir: KOOPERATİF	26
<u>"90 YILDAN SEÇMELER,,</u>	
- ULU ATATÜRK ÇİFTLİKLERİNİ DEVLETE HEDİYE ETTİLER	28
- AHMET HAMDİ TOKSÖZ KÖY KALKINMASI KARŞISINDA	29
- KOOPERATİF MESELELERİ	30
- YUNUS NADİ İKTİSADİ KALKINMADA KOOPERATİFİN ROLÜ	31
- DR. YUSUF SAİM ATASAGUN KREDİ KOOPERATİFLERİ MEMURLARİLE KONUŞMA	33
- NUSRET UZGÖREN DÜNYA KOOPERATİFÇİLİĞİNİN YÜZÜNCÜ YILI BİTERKEN	36
- DR. OSMAN ZİHNİ SANUS TİFÜS VAKALARI AZALDI DİYEREK BİT SAVAŞINI GEVŞETMEMELİ DAİMA UYANIK DURMALI	37
- EN BÜYÜK ESERİMİZ, CUMHURİYETTİR CUMHURİYET, MİLLETİN DEVLET OLUŞUDUR	40
- DR. CEVDET SAVRAN HAK İSTEMEYİ BİLEN VATANDAŞ	40
- 1944 YILINA GİRERKEN	43
TAZİYE MESAJI	44

Başyazı

Değerli kooperatif gönüllüleri;

10 Kasım 2024 günü, devletimizin kurucusu **Mustafa Kemal Atatürk**'ün 86. ölüm yıldönümü. Bu anlamlı günün hatırasını yâd etmek üzere bu sayımızda “**90 Yıldan Seçmeler**” başlığı altında dergimizin eski yıllarında yayınlanmış olan yazılardan yaptığımız derlemelerde Atamızla ilgili tarihi bir belgeye yer verdik.

Kooperatif Postası Karınca dergisinin Haziran 1937 tarihli 37. sayısında “**Ulu Atatürk - Çiftliklerini Devlete Hediye Ettiler**” başlığı altında atamızın Atatürk Orman Çiftliğinin arazisi ve tüm mal varlığını hazineye devrettiğine dair bir haberi yayınlamayı uygun gördük.

12 Haziran 1937 günü, “**Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine**” atfen yayınlanan belgede Başvekil İsmet İnönü'nün tebliği yer alıyordu. Bu belgede, Reisicumhur Atatürk'ün bu “**devletin ziraat politikasında ve memleketin zirai inkişafında mühim âmil**” olacağı ifade ediliyordu.

Atatürk'ün başvekil İsmet İnönü'ye cevabında, “**ziraat ve zirai iktisat sahasında fenni ve emeli tecrübeler yapmak maksadıyla**” çiftlikler kurduğu, bu çiftliklerin kazançlarıyla fabrika ve imalathaneler tesis edildiği, yerli ve yabancı hayvan ırklarını tespit edilerek yetiştirildiği, arazinin ıslah edildiği, halka gezilecek ve eğlenilecek alanların sağlandığı ve hilesiz gıdaların temin edildiğinden bahsedilmektedir. Bu çiftliklerin ziraat usullerini düzeltmek ve köy kalkınmasına destek olmak gibi bir amacı olduğunu söyleyen **Atatürk**, bütün tesisat, hayvanat ve demirbaşlarıyla hazineye devrettiğini ifade etmektedir.

Atatürk'ün, Başvekil İsmet İnönü'ne başlığıyla yazdığı metinde Türk köylüsünün Türkün efendisi olduğunu tekrarlamakta ve “**o efendinin arzu ve iradesi altında senelerden beri çalışmış**” olduğunu söylemektedir. Şu şekilde devam eden cümleleri de onun büyüklüğünü bir kere daha göstermektedir: “**mevzuu bahsolan hediye yüksek Türk milletine benim asıl vermeği düşündüğüm hediye karşısında hiç bir kıymeti haiz değildir. Ben icab ettiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim**”.

Atatürk, kooperatifçiliği özendirmek için “**Tekir Kooperatifinin 1 numaralı üyesi**” olarak öncülük ettiği gibi ülkede modern tarım ve hayvancılığı geliştirmek üzere 1925 yılında Atatürk Orman Çiftliğini kurmuştur. O dönemlerde bataklık olan 52.000 dönümlük arazide, ıslah edilerek fidanlık, bahçe, hayvan barınakları ve sanayi tesisleri ile mesire alanı da oluşturulmuştur.

Bu tarihi belge ile Ankaralıların hafızalarında ve hatıralarında mümtaz bir yeri olan “**Atatürk Orman Çiftliği**” ile onun kurucusu **Atatürk**ü bir kere daha minnet ve saygıyla yâd ediyoruz. Atatürk Orman Çiftliği, eski yıllardaki yöneticiler tarafından da ihmal edilmiştir, ancak günümüzde neredeyse yok edilmiş durumdadır. Onun tekrar canlandırılacağı, tarihi ve kültürel yapısına kavuşturulacağı günlerin umudunu hala taşıyoruz.

Devletimizin ve Cumhuriyetimizin kurucusu başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere silah arkadaşları ile şehitlerimizi bir kere daha minnetle anıyoruz.

Dergimizin bu sayımızda da yine zengin bir içerik ile karşınızdayız.

Gümrük ve Ticaret Uzmanı Mustafa Yavuz, “**Kooperatiflerde Genel Kurulu Çağrıda Yetkili Olanlar**” adlı yazısında 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu uyarınca yönetim kurullarının yetki ve sorumlulukları ile ortakların yasal yükümlülükleri çerçevesindeki konumlarını değerlendirerek konuya açıklık getirmektedir.

Ticaret Bakanlığı, Ticaret Başmüfettişi, Özdem Satıcı Toprak, "Kooperatiflerde Ek Tasfiye" adlı makalesinde tasfiye kavramı ve tasfiye sürecinden bahsederek ek tasfiye kavramını ele almaktadır. Bunlara ilaveten yasal düzenleme, ek tasfiye şartları ile ek tasfiye talebine yetkisi olanlar başlıkları altında konuyu tüm yönleriyle açıklığa kavuşturmuştur.

İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yeter Demir Uslu, "Sağlık Çalışanlarından Tükenmişlik" adlı makalesinde Freudenberger'in "**başarısızlık, yıpranma, enerji ve güç kaybı, taleplerin karşılanamaması sonucu kişinin içsel dünyasında yaşadığı tükenme**" olarak tanımladığı kavrama atıfta bulunarak sağlık çalışanlarının tükenmişliği üzerinde durmaktadır. Tükenmişlik hali içerisindeki sağlık çalışanlarının verimi düşmekte ve bu durum sağlık hizmetlerine yansımaktadır.

Uslu, makalesinde sağlık çalışanlarının iş doyumunu ve heyecanını artırmak amacıyla hayata geçirilmesi gereken düzenlemeler konusunda da öneriler sunmaktadır.

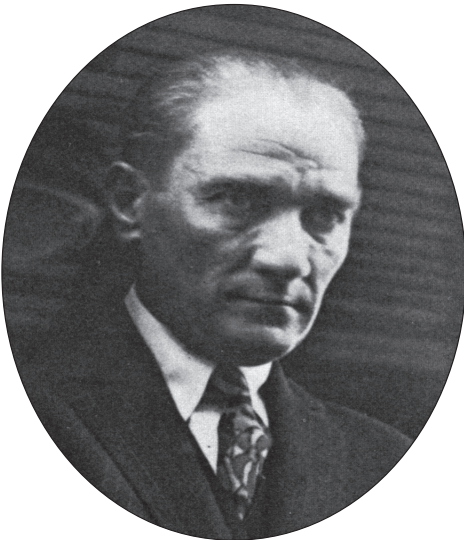
Araştırmacı Yazar Vedat Sadioğlu, "5 Aralık Dünya Toprak Günü ve Önemi Üzerine Genel Bir Değerlendirme" adlı yazısında 2002 yılında "**Uluslararası Toprak Bilimleri Birliği**" tarafından, 2013 yılında ise Birleşmiş Milletler (BM) 68. Genel Kurulunda, Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) Teklifiyle kabul edilen "**Dünya Toprak Günü**"nü ele almaktadır.

Sadioğlu, Atatürk'ün toprağın önemi konusundaki sözlerinden yola çıkarak yeryüzü, bitki örtüsü ve insanlığın geleceği açısından toprağın öneminden bahsetmektedir. Onun verdiği şu bilgi çok önemlidir: Tarıma elverişli 1 cm. kalınlığında bir toprak tabakası, ortalama olarak 100 ila 1000 yıl arasında oluşmaktadır.

Sadioğlu, Türkiye'de toprak kullanımındaki aksaklıklardan söz ederek bu konuda acilen yapılması gereken uygulamalar hakkında önerilerde bulunmaktadır.

Dergimizin ilerideki sayılarında da kooperatifçilik başta olmak üzere ülkemizin bütün sorunları üzerinde duracak ve çözüm üretmek noktasında çaba göstermeye devam edeceğiz.

Sağlıcakla kalın...

**SAYGI
VE
SEVGİYLE
ANIYORUZ.**

KOOPERATİFLERDE GENEL KURULU ÇAĞRIYA YETKİLİ OLANLAR

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

1163 sayılı Kooperatifler Kanununa¹ (**KoopK**) göre kooperatiflerin organları; genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur. Bütün ortakların temsil edildiği en yetkili organ olan genel kurul, kooperatiflerin irade ve karar organıdır. Genel kurul esas olarak, ortakların belli bir vakitte ve yerde görüşmelerde bulunmak ve karar almak için gerekli koşulları yerine getirmek kaydıyla bir araya gelmesiyle oluşur. Yasal istisnalar haricinde ortaklar, kooperatif işlerine ilişkin haklarını genel kurul sırasında kullanırlar.²

Genel kurul tarafından alınan kararların hukuk âleminde netice doğurabilmesi ve uygulanabilmesi için genel kurula dair yasa ve anasözleşmede yer alan esas ve kurallara uyulmuş olması gerekmektedir. Anılan kural ve esaslardan birisi ise genel kurulun yetkili organ ya da kişiler tarafından toplantıya çağırılmasıdır. **KoopK**'da genel kurulu kimlerin toplantıya çağırabileceği sarih ve uygulanabilir bir şekilde düzenlenmiştir.

İşte bu çalışmada, kooperatiflerde genel kurulu çağrıya yetkili olanlar tüm yönleriyle ele alınmış ve incelenmiştir.

2. Genel Kurulu Çağrıya Yetkili Olanlar

Kooperatiflerde genel kurulu toplantıya çağırmaya yetkili olanlarla ilgili olarak, **KoopK** md. 43'te "Yönetim kurulu veya anasözleşme ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ ve gerektiğinde denetçiler kurulu, ortağı olduğu üst birlik ve tasfiye memurları genel kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptirler. Ancak genel kurul yukarıda belirtildiği şekilde toplanmadığı takdirde ilgili

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2) Mustafa Yavuz, Kooperatif Genel Kurul Toplantılarında Gündeme Bağlılık İlkesi ve Bu İlkenin İstisnaları, Karınca Dergisi, Ekim 2020, Sayı 1006, s.5.

bakanlık genel kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptir.” hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm uyarınca yönetim kurulu, denetim kurulu, varsa üst birlik ve tasfiye memurları, kooperatif genel kurulunu toplantıya davete yetkilidir.

Ayrıca sayılan organ, kişi ya da kurumlarca genel kurulun toplantıya davet edilmediği durumda ilgili bakanlık da genel kurulu toplantıya davet yetkisini haizdir.

Öte yandan, yukarıda yer verilen hükümden ayrı olarak **KoopK**'nın 44. maddesinde, ortak sayısının 4'ten az olmaması şartıyla toplam ortakların asgari onda birinin talebi üzerine genel kurulun toplantıya davet edileceği, bu talebin yönetim kurulunca en az 10 gün içinde karşılanmaması durumunda, talep sahibi ortakların başvurusu üzerine ya da doğrudan olmak üzere ilgili bakanlıkça genel kurulun toplantıya davet edilebileceği, ilgili bakanlığın bu çağırma yapmaması halinde talep sahibi ortakların mahkemeye müracaat ederek genel kurulu şahsen toplantıya çağırma izini alabileceği belirtilmiştir.

Bu hükümler muvacehesinde genel kurulu toplantıya davet yetkisini birinci derecede yönetim kurulu, ikinci derecede tasfiye memurları, denetim kurulu ve kooperatifin üst birliği, üçüncü derecede ise ilgili bakanlık uhdesinde bulundurmaktadır. Yapılan temel açıklamalar ışığında, genel kurulu davete yetkili olanlar aşağıda sırasıyla irdelenmiştir.

2.1. Yönetim Kurulu

Kooperatiflerde hem olağan hem de olağanüstü toplantılara genel kurulu davet etmeye yetkili organ öncelikli olarak yönetim kuruludur. Olağan genel kurul toplantılarının yılda en az bir defa olmak üzere her hesap döneminin bitiminden itibaren altı ay içinde yapılması mecburidir. O halde, genel kurulun hesap dönemi takvim yılı olan kooperatiflerde, 30 Haziran tarihi mesai bitimine kadar yapılabilmesini teminen yönetim kurulunca uygun süre içinde toplantıya davet edilmesi gerekmektedir. **KoopK**'nın ek 2/2. maddesinde de, genel kurulu zamanında olağan toplantıya davet etmeyen yönetim kurulu üyelerinin 9 aya kadar hapis ve 30 günden 300 güne kadar adli para cezası ile tecziye edilmesi öngörülmüştür.

Yönetim kurulunca genel kurulun çağrılabilmesi için bu organın toplantı nisabıyla toplanması, karar nisabıyla karar alması ve ayrıca aynı kararda genel kurul gündemine yer verilmesi gerekmektedir. Yönetim kurulunun toplanıp karar alabilmesi için toplantı ve karar nisaplarının sağlanması zorunlu olduğundan, bu şart temin edilmeden yönetim kurulu toplanamaz ve dolayısıyla genel kurulu toplantıya davet edemez.

Başka bir anlatımla, yönetim kurulunda yer alan üyeler, kanuni şartları sağlamaksızın grup halinde ya da tek tek genel kurul toplantısı talep edemez.

Bununla beraber yönetim kurulu üyeleri, diğer kooperatif ortaklarıyla birlikte davranarak azınlık oluşturabilir ve genel kurulun toplantıya davet edilmesini azınlık olarak talep edebilir.³

Süresi biten yönetim kurulu üyelerinin genel kurulu davet edip edemeyeceğine dair **KoopK**'da bir hüküm bulunmamakla birlikte, aynı Kanunun 98. maddesinde yer alan atıf dolayısıyla kooperatifler hakkında da tatbik olunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun⁴ (TTK) 410/1. maddesi gereğince görev süresi bitmiş olsa dahi kooperatif yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya davet edebilir.

3) Cafer Tayyar Çöklü, *Yapı Kooperatiflerinde Genel Kurulu Kimler Toplantıya Çağırabilir, Yaklaşım, Mart 2004, S.135.*

4) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Bu kural, ilgili bakanlıklarca hazırlanan örnek anasözleşmelerde de yer almaktadır.

2.2. Anasözleşmeyle Bu Konuda Yetkili Kılınan Diğer Bir Organ

KoopK'nın 43. maddesinde genel kurulu toplantıya davet edebilecekler sayılmış ve bunlar arasında "anasözleşmede ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ"a da yer verilmiştir. Sözü edilen organ, yasal olarak mecburi organların haricinde anasözleşme ile meydana getirilmiş bir organ, örnek olarak kooperatife kredi vermiş olan kuruluş ya da icra komitesi⁵ olabilir.

2.3. Denetim Kurulu

Genel kurulu toplantıya davet etme yetkisi esas itibarıyla yönetim kuruluna ait olmasına karşın, denetim kurulu da icap ettiğinde genel kurulu toplantıya davet edebilir. Ancak denetim kurulunca bu yetki, yönetim kurulu tarafından genel kurulun toplantıya çağrılmaması halinde kullanılabilir.

2.4. Üst Birlik

KoopK'ya göre anasözleşmede hüküm olmak kaydıyla konuları aynı ya da birbiriyle ilgili nitelikteki en az 7 kooperatif bir araya gelerek birlik (*üst birlik*) kurulabilmekte veya kooperatifler daha sonradan kurulu birliklere ortak olabilmektedir. Birliğe girme/çıkma kararı almaya ise genel kurul yetkilidir.

Mezkûr Kanunun 43. maddesinde, bir üst birliğe ortak olan kooperatiflerde, gerektiğinde üst birliğe de genel kurulu toplantıya davet etme yetkisi verilmiştir. Tabi ki, anılan yetki, kooperatif yönetim kurulunca genel kurulun toplantıya davet edilmediği durumlarda kullanılabilir.

Bu yetkiyi kullanmaya karar verme yetkisi birliğin idare ve temsil organı olan yönetim kuruluna aittir.

2.5. Tasfiye Memurları

Bilindiği üzere, **KoopK**'nın 81. maddesinde öngörülen dağılma sebeplerinin vuku bulmasıyla kooperatifler tasfiyeye girerler. Tasfiyenin bir gereği olarak kooperatif genel kurulunca tasfiye memurları seçilir.

Genel kurul tarafından tasfiye kurulu için bir seçim ya da görevlendirme yapılmaması halinde tasfiye işleri yönetim kurulu tarafından yerine getirilir. Genel kurul tasfiye işleri için yönetim kurulunu da yetkilendirebilir. Kooperatifin tasfiyeye girmesi sonrasında, kooperatif organlarının yetki ve görevleri, tasfiye icrası için mecburi olan, fakat nitelikleri icabı tasfiye memurları tarafından ifa edilemeyen iş ve işlemlere özgülenir.

Bu doğrultuda, tasfiye işlerinin gereklerinden olan konulara dair karar almak gayesiyle tasfiye memurlarınca genel kurul toplantıya davet edilebilir.

5) Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku-II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s.663-664.

O halde, tasfiye memurları bazı durumlarda genel kurulu toplantıya davet etme yetkisini haizdir (*KoopK md. 43, 98; TTK md. 535*).

2.6. Dört Ortaktan Az Olmamak Üzere Ortakların En Az Onda Biri

KoopK'nın 44/1. maddesine göre 4 ortaktan az olmamak kaydıyla mevcut ortak sayısının onda biri veya daha fazlasının (*azınlığın*) talebi üzerine genel kurul toplantıya davet edilir. Dolayısıyla, ortak sayısı 40 ve bu sayının altında bulunan kooperatiflerde 4 ortak, 40'tan fazla olan kooperatiflerde ise toplam ortak sayısının onda birine karşılık gelen ortak tarafından genel kurul toplantıya davet edilebilir. Sonuç küsuratlı olduğu takdirde bulunan sayı bir üst sayıya yuvarlanır. Genel kurulun toplanmasını talep eden ortaklar, toplantı gündemini tespit eder ve söz konusu taleplerini yazılı bir şekilde yönetim kuruluna iletir. **KoopK**'da bir hüküm olmamakla birlikte, bu Kanunun 98. maddesindeki atıf dolayısıyla kooperatifler hakkında da uygulanan TTK'nın 411. maddesi gereğince azınlığın yönetim kuruluna ilettiği başvuruda gerektirici nedenlerin de gösterilmesi gerekir.

İlgili bakanlıklar tarafından hazırlanan örnek anasözleşmelerde azınlık oluşturan ortaklarca yönetim kuruluna yapılacak müracaatın, noter tebligatı ve müştereken yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu durumda, azınlık durumundaki ortakların birlikte hareket etmesi ve noter kanalıyla yönetim kuruluna başvurması icap etmektedir.

2.7. İlgili Bakanlık

KoopK'nın 44/2. maddesine göre genel kurulun toplantıya çağırılmasına dair azınlığın talebinin yönetim kurulunca en az 10 gün içinde karşılanmaması halinde talep sahiplerinin başvurusu üzerine ya da doğrudan doğruya genel kurul ilgili bakanlıkça toplantıya davet edilebilir. İlgili bakanlık; tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst kuruluşları için Tarım ve Orman Bakanlığı, yapı kooperatifleri ve üst kuruluşları için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, bunların dışında kalan diğer kooperatifler (*tütün tarım satış, tarım satış, tüketim, yaş sebze ve meyve, motorlu taşıyıcılar, küçük sanat, esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet, turizm geliştirme, temin tevzi, üretim pazarlama, yayıncılık, tedarik kefalet, işletme, yardımlaşma, sigorta, yenilenebilir enerji, eğitim, sağlık hizmetleri kooperatifleri gibi*) ve üst kuruluşları için ise Ticaret Bakanlığıdır. Hemen belirtelim ki, genel kurulu toplantıya davet konusunda ilgili bakanlık takdir hakkını haizdir.

Diğer taraftan, azınlığın müracaatından bağımsız olarak ilgili bakanlık genel kurulu doğrudan toplantıya davet edebilir. Keza **KoopK** md. 43'e göre yönetim kurulu, anasözleşme ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ ve gerektiğinde denetim kurulu, üst birlik ve tasfiye memurları genel kurulu toplantıya çağırılmaması halinde ilgili bakanlık genel kurulu toplantıya çağırabilir. Dolayısıyla, sözü edilen kişi veya organlar genel kurulu toplantıya davet etmezse anılan görevi zorunlu olmamakla birlikte ilgili bakanlık yerine getirebilir.

2.8. Mahkeme

Azınlığın başvurusu üzerine ilgili bakanlıkça genel kurul toplantıya davet edilmediği takdirde

talepte bulunan ve azınlık oluşturan ortaklar, mahalli mahkemeye ve dolayısıyla kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine müracaat ederek genel kurulu toplantıya çağırabilir. Davada husumet kooperatife yöneltilir. Mahkemenin talebi uygun bulması ve yetkilendirmesi durumunda genel kurul ilgili ortaklar tarafından anasözleşmede belirtildiği şekilde toplantıya davet edilir.

Azınlık, doğrudan mahkemeye müracaat ederek genel kurulun toplantıya davet edilmesi hususunda kendilerinin yetkilendirilmesini talep edemez; yönetim kurulundan başlayarak sırasıyla diğer yetkililere istemini iletmesi gerekir. Bu doğrultuda, azınlığın genel kurulu toplantıya davet için mahkemeden izin talebinde bulunabilmesi, azınlığın öncelikli olarak yönetim kuruluna müracaat etmesi, yönetim kurulu tarafından talebin yerine getirilmemesi durumunda ilgili bakanlığa, bakanlık da reddettiği takdirde mahkemeye başvurması icap etmektedir. Aksi halde silsileye uyulmadığından dolayı dava reddedilir.⁶

Öte yandan, genel kurulun toplantıya davet edilmesi konusunda izin isteminde bulunan azınlığın mahkemeye yaptığı müracaatta, genel kurulun toplantıya davet edilmesini gerektiren konuların neler olduğu, diğer bir ifadeyle gündemde neler bulunduğu gösterilmelidir. Mahkemece istemin uygun bulunması halinde mahkeme kararında gündeme yer verilir.

2.9. Belli Koşulların Varlığı Halinde Her Bir Ortak

KoopK md. 98'te yapılan atıf kapsamında kooperatifler hakkında da tatbik olunan TTK'nın 410. maddesinin ikinci fıkrasında, belli koşulların bulunması durumunda her kooperatif ortağının genel kurulu toplantıya davet edebilmesine olanak tanınmıştır.

Bu bağlamda, yönetim kurulunun, devamlı surette toplanamaması, toplantı yeter sayısının sağlanmasına olanak bulunmaması ya da mevcut olmaması hallerinde, asliye ticaret mahkemesinin izniyle, her bir kooperatif ortağı genel kurulu toplantıya davet edebilme hakkını haizdir. Mahkemenin verdiği karar ise kesindir.

3. Genel Kurul Toplantısının Çağrısız Yapılması

Kooperatiflerde toplantıya davet şartının tek istisnasını çağrısız olarak yapılan genel kurullar oluşturmaktadır. Nitekim kooperatif ortaklarının tamamı yahut temsilcileri hazır bulunduğu ve herhangi birinin itiraz etmediği takdirde, genel kurul toplantısıyla ilgili diğer kurallar mahfuz olmak üzere, toplantıya davet hakkındaki merasime riayet edilmemiş olsa dahi kooperatif ortakları karar alabilir.

Fakat kararların geçerliliği için genel kurul toplantısında Bakanlık temsilcisinin hazır bulunması noktasında gerekli başvuruların yapılması zorunludur. Çağrısız şekilde alınan kararların, ortaklar ya da ortakların toplantı sırasında oybirliğiyle seçecekleri temsilcilerce imzalanması şarttır (**KoopK md. 47**).

Bütün ortaklar toplantıya iştirak etmekle birlikte, ortaklardan bazılarının sonradan toplantıyı terk etmesi ve buna bağlı olarak oybirliği şeklindeki toplantı yeter sayısının kaybedilmesi durumunda, o andan itibaren ortaklar artık karar alamazlar, karar alsalar bile mevzu bahis kararlar butlandır.

6) Yargıtay 11. H.D.'nin 20.11.1985 tarihli ve E.1985/6664 K.1985/6268 sayılı; 11.06.1973 tarihli ve E.1973/2301, K.1973/2717 sayılı kararları.

4. Sonuç

Kooperatiflerde bütün ortakların temsil edildiği en yetkili organ olan genel kurul, en az yılda bir kere olmak üzere ve her hesap yılı bitiminden itibaren altı ay içinde olağan ve gerektiği takdirde olağanüstü olarak toplanır. Genel kurulların muteberliği için gerekli olan koşullardan birisi, toplantı çağrısının kanun ve anasözleşmeye uygun olarak ve yetkili organ ya da kişiler tarafından yapılmasıdır.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu uyarınca kooperatif genel kurullarını toplantıya davet etmeye yetkili organ esas itibarıyla yönetim kuruludur. Genel kurulu vaktinde olağan toplantıya davet etmeyen yönetim kurulu üyeleri, anılan Kanuna göre dokuz aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır. Diğer taraftan, yönetim kurulundan ayrı olarak genel kurulu toplantıya davet edebilecekler; anasözleşmeyle bu konuda yetkilendirilen diğer bir organ, gerektiği takdirde denetim kurulu, tasfiye memurları ve varsa üst birliktir. Bununla birlikte genel kurul, sayılan organ, kişi ya da kuruluşlar tarafından toplantıya çağrılmadığı takdirde ilgili bakanlık da genel kurulu toplantıya davet edebilir. Ayrıca dört ortaktan az olmaması şartıyla azınlık oluşturan kooperatif ortaklarının en az onda biri de genel kurulu toplantıya davete yetkilidir. Yönetim kurulunun mevcut olmaması, devamlı suretle toplanamaması ya da toplantı yeter sayısının oluşmasına olanak bulunmaması hallerinde genel kurulun toplantıya çağrılması için her bir ortak da mahkemeye başvurabilir.

Genel kurul, anasözleşmede belirtilen usul ve kurallar çerçevesinde toplantıya davet edilir. Çağrı merasimi dışında, kooperatif ortaklarının tamamı toplantıda hazır bulunduğu ve bu nisabın korunduğu sürece ve ayrıca herhangi bir itirazın olmaması halinde genel kurul toplantılarına ilişkin diğer kurallar mahfuz olmak kaydıyla çağrıya ilişkin kurallara riayet edilmemiş olsa bile ortaklar karar alabilir.

Kaynakça

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı R.G.).

Çöklü, Cafer Tayyar, Yapı Kooperatiflerinde Genel Kurulu Kimler Toplantıya Çağırabilir, Yaklaşım, Mart 2004, S.135.

Moroğlu, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Beta Yayınları, İstanbul 2004.

Poroy, Reha, Tekinalp ve Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar Hukuku-II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.

Yargıtay 11. H.D.'nin 20.11.1985 tarihli ve E.1985/6664 K.1985/6268 sayılı kararı.

Yargıtay 11. H.D.'nin 11.06.1973 tarihli ve E.1973/2301, K.1973/2717 sayılı kararı.

Yavuz, Mustafa, Kooperatif Genel Kurul Toplantılarında Gündeme Bağlılık İlkesi ve Bu İlkenin İstisnaları, Karınca Dergisi, Ekim 2020, Sayı 1006.

KOOPERATİFLERDE EK TASFİYE

Özdem SATICI
TOPRAK*

I - Giriş

Ticaret şirketleri arasında kabul edilen kooperatifler esasen amaç yönünden bu kapsama tam olarak girmemektedir. Ticaret şirketlerinde kâr elde etmek öncelikli amaç iken kooperatiflerde müşterek ihtiyaçların eşit katılımlı kaynaklarla giderilmesi öne çıkmaktadır. Ancak amaçları çok paralel olmasa da kooperatifler de ticaret şirketleri gibi çeşitli nedenlerle tasfiye sürecine girip ticaret sicilinden terkin edilirler. Sürecin geçerli olabilmesi için tasfiye işlemlerinin eksiksiz yerine getirilmiş olması şarttır. Oysa bazı hallerde kooperatif sona erdikten sonra ek işlemler yapılmasını gerektiren ve dolayısıyla kooperatife yeniden hayatiyet kazandırılması ihtiyacını doğuran sebepler ortaya çıkabilmektedir.

II - Kooperatiflerde Tasfiye

II. 1. Tasfiye Kavramı

Tasfiye, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda tanımlanmamıştır. Türk Dil Kurumu kayıtlarına göre *arıtma, ayıklama, temizleme anlamına gelen tasfiye*¹ ticaret şirketleri için kısaca muhtelif sebeplerle şirketin sona erme süreci olarak tanımlanabilir. Tasfiye ile ilgili ticaret şirketlerinin; yetkili organlarının kararları doğrultusunda faaliyetlerinin ve tüzel kişiliklerinin sona erdirilmesi amacına yönelik olarak tüm varlıklarının elden çıkarılması, alacakların tahsili, borçlarının ödenmesi ve nihayetinde şirket ile ilgili tüm kesimler ile olan ilişkilerin sona erdirilmesi için gerçekleştirilen işlemler dizisi şeklinde tanımlamalar da mevcuttur.²

*Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı

1) *sozluk.gov.tr*

2) *Gelirler Kontrolörleri Derneği, Tüm Yönleriyle Kurumlar Vergisi Rehberi, s.653*

II. 2. Tasfiye Süreci

Tasfiyenin süresi ile ilgili olarak azami yahut asgari bir yasal sınırlama bulunmamaktadır. Ancak bu süreçte tek amaç tamamen tasfiyeye yönelik olduğundan sürecin kısa zamanda tamamlanması uygundur.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda da tasfiye memurlarının tasfiye işlerinin bir an önce bitirilmesi için çalışmakla yükümlü oldukları düzenlenmiştir. **(KK Md.81/6)**

Tasfiye süreci tasfiyeye neden olan sebebin ortaya çıkışı ve tescili ile başlayıp kooperatif unvanının ticaret sicili kayıtlarından terkin edilmesi ile son bulan bir zaman aralığını kapsar.

Dolayısıyla kooperatifler için bu süreç genel kurul kararı yahut ana sözleşme gereğince veya da amacına ulaşma imkanının kalmaması gibi bir nedenle başlamış olabilir. **(KK Md.81/1)**

Bu süreçte kooperatif alacakları tahsil edilirken borçlar ödenir. Devam eden davalar ve anlaşmazlıklar sonuçlandırılır.

Ortakların pay bedelleri geri verilir ve kalan bir tasfiye bakiyesi varsa ortaklar arasında paylaşılır. Nihai olarak kooperatifin ticaret unvanı ticaret sicil kayıtlarından silinerek kooperatife son verilmiş olur. **(KK Md.83/1)**

III - Ek Tasfiye

III. 1. Yasal Düzenleme

Uygulamada ihya davası olarak da bilinen ek tasfiye ile ilgili olarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda bir hüküm bulunmamaktadır.

Ancak anılan Kanun'da aksine açıklama olmayan hususlar için 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketlere ilişkin hükümlerine atıf yapıldığından kooperatiflerdeki ek tasfiye süreci için anonim şirketler hakkındaki ek tasfiye düzenlemelerine bakmak gerekmektedir. **(KK Md.98)**

III. 2. Ek Tasfiye Şartları

Kooperatiflerde ek tasfiye mümkün olmakla birlikte bu talepte bulunabilmek belirli şartlara tabidir. Buna göre ek tasfiye isteyebilmek için öncelikle tasfiye sürecinin tamamlanmış yani tasfiyenin kapanmış olması gerekir.

Tasfiye süreci devam ederken böyle bir talepte bulunulamaz.

Ek tasfiye için gereken diğer şartlardan biri de ek tasfiyeyi zorunlu kılan sebeplerin ortaya çıkmış olmasıdır. **(TTK Md.547/1)**

Ek tasfiye geçici bir tedbir olup, zorunluluk olmadıkça bu tedbire başvurulamaz.³ Yasa'da ek tasfiyeyi gerektiren sebepler belirtilmemiştir.

3) <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf>

Düzenlemenin gerekçesinde ise şirkete ait bazı aktiflerin, dağıtım sırasında dikkate alınmamış olması, anlaşmazlık konusu olan bir borcun, şirket lehine çözülmesi, malvarlığının dağıtım esnasında ilgili kanunî hükümlere uyulmaması, organlara sorumluluk davası açılmasını gerektiren sebeplerin ortaya çıkması gibi sebeplerle ek tasfiyenin zorunlu olabileceği belirtilmiştir. ⁴

Yargıtay tarafından karara bağlanmış ek tasfiye kararlarına bakıldığında ise kooperatifin ödenmemiş borcunun olduğunun sonradan anlaşılması ⁵, tasfiye dışı kalmış taşınmazın ortaya çıkması ⁶ yahut kooperatifin derdest bir davasının olduğunun tespit edilmesi ⁷ gibi sebeplerle ihya davası açıldığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca ek tasfiye talebinde bulunurken tasfiyenin hangi sebeple başladığının bir önemi bulunmamaktadır.

Dolayısıyla iflas nedeniyle meydana gelen tasfiye sonrasında da ek tasfiye talebinde bulunulabilir. ⁸

Ek tasfiyede asıl amaç tasfiye sonrası ortaya çıkan ihtiyacın giderilmesidir. Dolayısıyla, ek tasfiye sebebiyle yeniden hayatiyet kazanmış bir kooperatif ek tasfiyeyi gerektiren sebebin dışında bir amaca yönelemez; örneğin tekrar ticari faaliyete başlayamaz, bölünemez yahut başka bir şirketle birleşme yapamaz.

Diğer bir ifadeyle ek tasfiye, tasfiyenin gayesinde herhangi bir değişikliğe yol açmaz. ⁹

Ek tasfiyenin tamamlanmasını takiben kooperatif unvanı ticaret sicilinden terkin edilir ve defterlerin muhafazası gibi tasfiye sonrası yapılan rutin işlemler yerine getirilir.

III. 3. Ek Tasfiye Talebine Yetkisi Olanlar

Kooperatifler hakkında ek tasfiye talebinde bulunabilecek kişiler tasfiye memurları, son yönetim kurulu üyeleri, ortaklar ve alacaklılardır. **(TTK Md.547/1)**

Dolayısıyla, bir kooperatifte örneğin denetim kurulu üyelerinin ihya davası açması mümkün değildir. Ticaret sicil memurunun ise talepte bulunma yetkisi olmamakla birlikte ilgilileri talepte bulunmaya zorlaması söz konusu olabilecektir. ¹⁰

Ek tasfiye talebi kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye yöneltilir. Mahkeme talebi uygun görürse mutlaka ek tasfiye sürecini yürütecek tasfiye memurlarını da belirler. Bu kişi son tasfiye memurları olabileceği gibi yeni bir veya birkaç kişi de olabilir. **(TTK Md.547/1-2)**

3) <https://www.muglabarosus.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf>

4) <https://www.muglabarosus.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf>

5) Y.6. HD., 2021/800 E., 2021/622 K., 05/10/2021 T.

6) Y.11.HD., 2017/3133 E., 2017/5461 K., 18/10/2017 T.

7) Y.23.HD., 2015/779 E., 2015/1227 K., 27/02/2015 T.

8) Y.11.HD., 2017/4351 E., 2017/ 6589 K., 27/11/2017 T.

9) <https://www.muglabarosus.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf>

10) <https://www.muglabarosus.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf>

Kooperatif iflas nedeniyle sona ermiş ise mahkeme ek tasfiye sürecini yürütmek üzere iflas idaresini de görevlendirebilir.

IV - Sonuç

Muhtelif sebeplerle tasfiyeye giren kooperatifler bu sürecin sona ermesiyle tüzel kişiliklerini kaybeder. Ancak tasfiye sürecinin tamamlanmasından sonra kooperatife yeniden hayatiyet kazandırılmasını gerektiren sebepler ortaya çıkabilir.

Söz konusu sebepler kooperatifin herhangi bir taşınmazının tasfiye sürecinde gözden kaçırılması yahut sona ermemiş bir davasının olduğunun sonradan anlaşılması şeklinde olabilir.

Bu durumda tasfiye memurları, son yönetim kurulu üyeleri, ortaklar ve alacaklılar kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeden kooperatifin ihyasını talep edebilir.

Ancak ek tasfiyede amaç ek tasfiyeyi zorunlu kılan gerekliliği gidermek olduğundan ek tasfiye ile hayatiyet kazanmış bir kooperatif ticari faaliyetine yeniden dönemez.

Kaynakça

1-T.C. Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/>)

2- <https://sozluk.gov.tr/>

3- <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/49481.pdf>

4-<https://www.muglabarosus.org.tr>

5-<https://karararama.yargitay.gov.tr>

SAĞLIK ÇALIŞANLARINDA TÜKENMİŞLİK

Yeter DEMİR
USLU*

Giriş

Modern dünyada bireylerin ihtiyaç ve istekleri hızla artmakta; bu artış, insanların iş hayatına daha fazla katılım göstermelerini ve yoğun tempoda çalışmaları gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Özellikle teknolojinin ve iletişimin hızla gelişmesi, insanların iş dünyasında daha fazla rekabete ve performans baskısına maruz kalmalarına yol açmaktadır.

Çalışma yaşamının getirdiği yüksek beklentiler, uzun çalışma saatleri ve sürekli artan talepler, bireylerde zamanla yorgunluk, stres ve bıkkınlık gibi duygulara neden olmaktadır. Bu zorluklarla başa çıkamayan çalışanlar, bir noktada işlerinden uzaklaşma, sundukları hizmetin kalitesinde düşüş ve genel anlamda motivasyon kaybı gibi belirtiler yaşamaya başlamaktadır.

Bu fiziksel ve psikolojik belirtilerle ortaya çıkan duruma literatürde “tükenmişlik” adı verilmektedir (**Göktepe, 2016**).

Tükenmişlik, bireylerin yalnızca iş performanslarını değil, aynı zamanda genel yaşam kalitelerini de olumsuz yönde etkileyen bir durumdur. Bu kavram, ilk kez 1970’li yıllarda Herbert Freudenberger tarafından tanımlanmış ve iş hayatında karşılaşılan stresin uzun vadeli etkilerinden biri olarak ele alınmıştır.

Özellikle sağlık, eğitim ve sosyal hizmet gibi insan odaklı mesleklerde çalışan bireylerin, işlerinin duygusal ve fiziksel yükünü taşıırken tükenmişlik yaşama riski çok daha yüksektir (**Dolgun, 2010**).

Sağlık çalışanları, insan sağlığını koruma ve hastaların bakımını sağlama gibi hayati sorumluluklar üstlenmeleri nedeniyle yüksek düzeyde stres altında çalışan bir meslek grubudur.

Sağlık çalışanları, hem uzun saatler boyunca yoğun bir tempoyla çalışmakta hem de hizmet sundukları bireylerin acil ihtiyaçlarına anında yanıt vermek zorundadır.

Sağlık sektöründe çalışanlar sıklıkla ölüm, hastalık ve travma gibi zorlu olaylarla karşı karşıya

* Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi

kalmakta; bu durum da onların psikolojik dayanıklılıklarını zorlayarak tükenmişlik riskini artırmaktadır.

Sağlık çalışanlarında görülen tükenmişlik, yalnızca bireysel bir sorun olmanın ötesinde toplumsal bir boyut taşımaktadır. Tükenmiş sağlık çalışanlarının sundukları hizmetin niteliği düşmekte, bu da hasta memnuniyeti ve sağlık hizmetinin etkinliği üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (**Yakut vd., 2013**).

Bu çalışmada, tükenmişlik kavramının sağlık çalışanları üzerindeki etkileri, bu duruma neden olan başlıca faktörler ele alınacaktır.

Tükenmişlik Kavramı

Tükenmişlik kavramı ilk kez 1974 yılında Herbert Freudenberger tarafından kullanılmıştır. Sağlık çalışanları üzerinde yaptığı çalışmalarda Freudenberger, tükenmişliği “başarısızlık, yıpranma, enerji ve güç kaybı, taleplerin karşılanamaması sonucu kişinin içsel dünyasında yaşadığı tükenme” olarak tanımlamıştır (**Freudenberger, 1974**).

Zaman içinde pek çok farklı tanımlanmış olan tükenmişlik kavramının günümüzde en kabul gören tanımı ise Maslach ve Jackson tarafından yapılmıştır. Maslach ve Jackson (1981), tükenmişliği bireyin işinden kaynaklı yoğun duygusal taleplere maruz kalması ve bu durumun diğer insanlara karşı olumsuz davranışlarla sonuçlanması olarak açıklamıştır. Maslach, tükenmişlik kavramını üç boyutta ele almıştır: duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı hissi şeklindedir.

- Duygusal tükenme, bireyin diğer insanlarla olan etkileşimlerden dolayı duygusal kaynaklarının tükenmesi durumudur.
- Duyarsızlaşma, bireyin hizmet sunduğu kişilere karşı olumsuz duygular ve davranışlar sergilemesidir.
- Kişisel başarısızlık hissi, bireyin kendisini hizmet sunduğu diğer insanlara karşı yetersiz görerek kendisini olumsuz değerlendirmesidir (**Çapri, Gündüz ve Gökçakan, 2011**).

Bireyler yaşamlarının büyük bölümünü iş ortamında geçirmektedir. Öğretmenlik, bankacılık ve sağlık gibi yoğun iletişim gerektiren mesleklerde tükenmişlik daha yaygın olarak görülmektedir (**Avcı ve Seferoğlu, 2011; Sılığ, 2003**).

Bu mesleklerde stresle baş edilemediğinde bireyde fizyolojik ve duygusal belirtiler ortaya çıkmaya başlar. Tükenmişlik yaşayan bireyler müşterilerine veya iş yerinde karşılaştıkları diğer insanlara karşı olumsuz tutumlar sergiler, kişiler arası ilişkileri bozulur ve işe gelmek istememe eğilimi gösterirler. Hizmet kalitesinde de azalma görülür (**Kan, 2008**).

Günümüz iş dünyasında en büyük sorunlardan biri olan mesleki tükenmişlik, bireysel ve örgütsel faktörlerin etkisiyle şekillenmektedir. İlk dönemlerde tükenmişlik, bireye özgü bir sorun olarak değerlendirilmiş ve çözüm olarak bireyin işten uzaklaştırılması veya kişisel sorunlarının giderilmesi önerilmiştir. Ancak daha sonra işin yapısı ve ortamının etkisinin daha büyük olduğu anlaşılmıştır. Tükenmişliğe yol açan bireysel faktörler; yaş, cinsiyet, medeni durum gibi demografik özelliklerin yanı sıra, bireyin beklenti düzeyi ve empati yeteneği gibi özelliklerini içermektedir (**Yüksel, 2017**).

Sağlık Çalışanlarında Tükenmişlik

Tükenmişlik, özellikle yoğun insan ilişkileri gerektiren mesleklerde daha yaygın görülmektedir. Sağlık alanında çalışan bireyler, hayat kurtarma görevinin yanında, güven verme, şefkat gösterme gibi rolleri de üstlenmektedirler.

Bu nedenle sağlık sektöründe tükenmişlik daha yüksek oranlarda gözlemlenmektedir. Sağlık kurumlarının kendine özgü dinamikleri, çalışanlara büyük sorumluluklar yüklemekte ve bu durum, belirsizliklerin de eklenmesiyle çalışma ortamlarını daha riskli hale getirmektedir (**Yüksel, 2017**).

Sağlık çalışanlarının kariyerlerinin her aşamasında karşılaşılabileceği tükenmişlik sendromu, özellikle son yıllarda artış göstermektedir. Bu sendromun sağlık çalışanları arasında görülme oranı; ülkeler, uzmanlık alanları ve çalıştıkları birimlere göre değişiklik gösterebilmektedir.

Sağlık çalışanları, hızlı ve doğru karar alma zorunluluğu, malpraktis davaları, gece nöbetleri, uykusuzluk, yorgunluk, artan iş yükü, şiddet olayları, zorlu çalışma koşulları, yetersiz destekleyici denetim, sınırlı sosyal destek, düşük kariyer memnuniyeti, yetersiz maaş, iş güvencesinin eksikliği gibi birçok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır (**Yakut vd., 2013**).

Ayrıca hasta ve hasta yakınlarının yüksek beklentileri, acıya tanıklık etme ve travmatik durumlara maruz kalma gibi faktörler de sağlık çalışanları üzerinde çoklu stres unsurları oluşturmaktadır.

Tüm bu zorluklar ve stres faktörleri, sağlık çalışanlarında tükenmişlik riskini artırmaktadır. Son dönemdeki teknolojik gelişmeler, yaşlanan nüfusun artan sağlık hizmeti talepleri, hasta haklarının genişlemesi ve yasal düzenlemelerdeki değişiklikler nedeniyle sağlık çalışanlarının iş yükünde belirgin bir artış yaşanmaktadır.

Sağlık hizmetlerinin doğası gereği, sağlık çalışanlarının sürekli olarak değişen ve artan bu taleplere uyum sağlamaları beklenmektedir.

Çoğu zaman, sağlık çalışanlarının belirli bir süre içerisinde kaldırabileceklerinden fazla sorumluluk üstlenmeleri gerekmekte ve acil durumlarda birden fazla görevi aynı anda yerine getirmeleri istenmektedir.

Ayrıca, sağlık çalışanları çeşitli görevleri üstlenmek, farklı departmanlarla iş birliği yapmak ve idari işlerle uğraşmak zorunda kalmakta, bu durum da tükenmişlik riskini artırmaktadır.

Sağlık hizmetlerinin kalitesi, sağlık çalışanlarının işlerinden mutluluk duymaları ve yüksek motivasyona sahip olmalarıyla doğrudan ilişkilidir.

Dolayısıyla işinden memnun olmayan, motivasyonu düşük, enerjisi tükenmiş sağlık çalışanlarının etkili hizmet sunması zor hale gelmektedir (**Eryılmaz vd., 2022**).

Sonuç

Bu çalışma, tükenmişlik kavramının sağlık çalışanları üzerindeki etkilerini ve bu duruma yol açan temel faktörleri ele almaktadır. Tükenmişlik, bireylerin iş hayatındaki sürekli talepler, ağır iş yükü ve uzun çalışma saatleri gibi faktörler nedeniyle fiziksel ve psikolojik olarak zorlanmaları sonucunda ortaya çıkan bir durumdur.

Özellikle sağlık sektörü gibi yoğun insan ilişkileri gerektiren mesleklerde, bireylerin hem duygusal hem de fiziksel olarak yüksek stres altında çalışmaları tükenmişlik riskini artırmaktadır.

Sağlık çalışanlarının, hasta bakımından acil müdahalelere kadar geniş bir yelpazede üstlendiği görevler, onların sürekli stres altında çalışmalarına ve iş tatminlerinin azalmasına yol açmaktadır.

Sağlık çalışanlarında tükenmişliğin artması, yalnızca bireysel bir sorun olarak değil, toplum sağlığı açısından da ele alınması gereken ciddi bir durumdur.

Tükenmişlik sendromu yaşayan sağlık çalışanlarının, hastalara sundukları hizmet kalitesinde düşüş gözlemlenmekte ve hasta memnuniyetinin yanı sıra sağlık hizmetlerinin genel etkinliği üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Dolayısıyla, tükenmişliği önleyici stratejilerin geliştirilmesi, yalnızca sağlık çalışanlarının refahı için değil, aynı zamanda sağlık sisteminin sürdürülebilirliği ve toplum sağlığı için de büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, sağlık çalışanlarının iş doyumunu ve motivasyonunu artırmak amacıyla uygulanacak destekleyici politikalar büyük önem taşımaktadır.

Sağlık çalışanlarının iş yaşamında karşılaştıkları yoğun talepler ve stresle başa çıkma yöntemlerini kolaylaştıracak düzenlemeler, hem bireysel hem de kurumsal düzeyde pek çok olumlu etkiye yol açacaktır.

Özellikle iş yükünün dengelenmesi, çalışma saatlerinin daha makul ve esnek hale getirilmesi, sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve çalışanların görev süreçlerinde daha fazla söz sahibi olmalarının sağlanması, tükenmişlik riskini azaltmada etkili olacaktır.

Öncelikle, iş yükünün dengelenmesi ve çalışma saatlerinin düzenlenmesi, çalışanların fiziksel ve zihinsel olarak daha sağlıklı bir iş yaşamına sahip olmalarını sağlayacaktır.

Uzun ve düzensiz çalışma saatleri, sağlık çalışanlarında yorgunluk ve stresin artmasına neden olurken, bu durum iş verimliliğinde düşüşe yol açmaktadır. Çalışma saatlerinin daha öngörülebilir ve düzenli hale getirilmesi, izin politikalarının iyileştirilmesi ve nöbet sistemlerinin çalışan sağlığını gözeten bir yapıya kavuşturulması, iş tatmini açısından önemli bir katkı sağlayacaktır.

Aynı zamanda, dinlenme süresi ve çalışma saatleri konusunda yapılacak düzenlemeler, çalışanların iş-yaşam dengesini kurmalarına yardımcı olacak, bu da motivasyonlarını ve genel refahlarını artıracaktır. Sağlık çalışanlarının tükenmişlik riskini azaltacak ve iş tatminini artıracak politikaların geliştirilmesi, hem bireysel refah hem de toplum sağlığı açısından kritik bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynaklar

Eryılmaz, İ., Uzunbacak, H. H., & Akçakanat, T. (2022). Sağlık Çalışanlarında Tükenmişlik: Covid-19 Öncesinde ve Sırasında Kıyaslamalı Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 27(4), 641-656.

Şeker, T., & Yıldırım, Y. T. (2019). Çalışanlarda Tükenmişlik Ve Sanal Kaytarma Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Enerji Sektöründe Bir Araştırma. Journal of Empirical Economics and Social Sciences, 1(2), 1-18.

Göktepe, A. K. (2016). Tükenmişlik sendromu. Nesil Basım Yayın Gıda Ticaret ve Sanayi A. Ş.

Yakut, H. İ., Kapısız, S. G., Durutuna, S., & Evran, A. (2013). Sağlık Alanında Çalışma Yaşamında Tükenmişlik. Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi, 10(38), 1564-1571.,

Freudenberger, H. J. (1989). Burnout: Past, Present, And Future Concerns. Loss, Grief & Care, 3(1-2), 1-10.

Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The Measurement Of Experienced Burnout. Journal of organizational behavior, 2(2), 99-113.

Çapri, B., Gündüz, B., & Gökçakan, Z. (2011). Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu'nun (Mte-Öf) Türkçe'ye Uyarlaması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Cukurova University Faculty of Education Journal, 40(1).

Sılığ, A. (2003). Banka Çalışanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Avcı, Ü. & Seferoğlu, S. S. (2011). Bilgi Toplumunda Öğretmenin Tükenmişliği: Teknoloji Kullanımı ve Tükenmişliği Önlemeye Yönelik Alınabilecek Önlemler. Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, 9, 13- 26.

Kan, Ü. D. (2008). Bir Grup Okul Öncesi Öğretmeninde Tükenmişlik Durumunun İncelenmesi. Kastamonu Education Journal, 16(2), 431-438.

Yüksel, E. (2017). Sağlık Çalışanlarında Tükenmişlik Sendromunun Kişilik Özellikleriyle İlişkisi: Tunceli Örneği. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.

Eryılmaz, İ., Uzunbacak, H. H., & Akçakanat, T. (2022). Sağlık Çalışanlarında Tükenmişlik: Covid-19 Öncesinde ve Sırasında Kıyaslamalı Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 27(4), 641-656.

5 ARALIK 'DÜNYA TOPRAK GÜNÜ' VE ÖNEMİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Vedat SADIOĞLU*

Giriş

Uluslararası Toprak Bilimleri Birliği'nce, 2002'de toprağın insan sağlığı ve doğal hayatın devamı üzerindeki önemine dikkat çekmek amacıyla 5 Aralık, '**Dünya Toprak Günü**' olarak kabul edilmiştir. 2013 yılında ise Birleşmiş Milletler (BM) 68. Genel Kurulu'nda, Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) isteğiyle, 5 Aralık, "**Dünya Toprak Günü**" olarak resmen kabul edilmiştir.

Milli ekonominin temelini tarım olduğunu her fırsatta dile getiren Atatürk, toprağın önemini şu sözlerle ifade etmiştir; "**Toprak o kadar cömert ki, dökülen her damla alın terinin karşılığını verir.**" Atatürk, köylülerin yaşamlarını iyileştirmek için, onların toprak sahibi olmalarının gerektiğini iyi biliyordu. Atatürk, memleketi iklim, su ve toprak verimi bakımından ziraat bölgelerine ayırmak gerektiğine işaret etmiştir.

Resim 1: Atatürk'ün milleti doyuran köylüler için de önemli düşünceleri ve eylemleri vardı. Bunlar; '*Toprak Reformu ve Tarımsal Kooperatifçilik*'ti. **Atatürk**'ün bu başarısı, Türk milletinin o yıllarda belkemiğini oluşturan ve savaş cephelerinde birlikte olduğu köylüleri iyi tahlil etmesinin bir sonucuydu.

*Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

Atatürk, insan hayatı ve sürdürülebilirliği için hayati öneme sahip olan toprağın, hepimiz tarafından korunması ve gelecek nesiller için işlenmeye devam edilmesinin sağlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Günümüzde nüfus artışı, aşırı ve çarpık yapılaşma, sanayileşme, turizm, ulaştırma ve kentleşme nedeniyle toprak ve su kaynakları üzerindeki baskı giderek artmaktadır. Erozyon, çölleşme, küresel ısınma, bilinçsiz ilaç ve gübre kullanımı da tarım arazilerine ve toprağa zarar vermektedir. Bu açıdan, en stratejik sektörlerden biri olan tarımın en temel sermayesi durumunda olan toprağı korumak, sürdürülebilirlik açısından çok önemlidir.

Resim 2: Dünya Toprak Günü'nün kutlanmasının amacı; insanları toprakla bütünleştirmek ve insan hayatında en kritik öneme sahip olan toprağın değerini küresel anlamda ortaya koymaktır.

TOPRAK NEDİR, NEDEN ÖNEMLİDİR?

Toprak; dinamik, üç boyutlu ve canlı bir ortamdır. Toprak, tüm canlılar için mutlak gereklidir ve doğada eşdeğeri yoktur. Üstelik kısa sürede ve kolayca kaybedilebilecek kıt bir kaynaktır. Toprak, belirli iklim ve bitki örtüsü altında çok uzun sürelerde oluşur.

Toprağın sağlıklı olabilmesi için toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerinin iyi olması gerekir. Toprak, organik maddece zengin ve biyolojik aktivitesi ne kadar yüksekse o kadar sağlıklıdır. Ayrıca, dünya genelindeki gıdanın %95'inden fazlası su ve toprak yoluyla sağlanmaktadır.

Su ve toprak arasındaki ilişki, gezegenin varlığını sürdürebilmesi için de kritik konumdur. Bitkilerin besin emiliminde hayati bir önem taşıyan toprak; suyu ve ekosistemleri ortakyaşam (**simbiyotik**) şekilde birbirine bağlamaktadır.

Tarıma elverişli 1 cm. kalınlığında bir toprak tabakası, ortalama olarak 100 ila 1000 yıl arasında oluşur.

Elbette 1 cm kalınlığında bir toprak tabakasında tarım yapılması mümkün değildir. Yapılan araştırmalara göre 40-50 cm'lik bir toprak tabakasının oluşabilmesi için en az 20-25 bin yıllık bir sürenin geçmesi gerekecektir. Kısacası toprak, yaşamımızın en önemli unsurudur ve kaybedilmesi durumunda tekrar yerine konulması mümkün değildir.

Öyleyse toprağı çok iyi korumalı ve özenli kullanmalıyız.

Özellikle erozyonun fazla olduğu bölgelerde, **'toprak işlemeziz'** ve **'azaltılmış toprak işlemeli'** tarım şeklinde yapılan korumalı tarım yaygınlaştırılmalıdır. Üstelik gıda güvencesi için de toprak olmazsa olmazdır.

Resim 3: Toprak, geleceğimiz için en değerli varlığımızdır. Toprak, dünyamızın biyolojik çeşitliliğinin 4'te 1'ine ev sahipliği yapmaktadır.

Dünyada artan nüfusa gıda sağlamak amacıyla daha geniş toprak kaynaklarına ihtiyaç duyulmaya ve fazla üretim için de topraklar yoğun kullanım altına alınmaya başlanmıştır. Bir yandan da artan nüfusun baskısı sonucunda verimli toprak kaynaklarında bozulmalar ve yapılaşma sonucunda ise alansal kayıplar etkilerini göstermektedir. Toprak kaynaklarına olan ihtiyaçların artması dünyadaki birçok ülkenin topraklarını detaylı olarak haritalayarak, toprakları yeteneklerine göre kullanma gereğini doğurmuştur.

Toprak kaynaklarının daha iyi yönetilme ihtiyacının ortaya çıkması toprak biliminin önemini artırmıştır. Türkiye'de toprak bilimi ile ilgili çalışmaların 50-60 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Toprak bilimcisi ve uzmanlarının yetişmesi sonucunda ülke toprakları hakkında yapılan çalışmalar ivme kazanmış ve Topraksu teşkilatının 1970'te kurulmasıyla birlikte Türkiye toprakları incelenmeye başlamıştır.

Türkiye'de Toprağın Kullanımı

Binlerce yıldır sayısız uygarlığa ev sahipliği yapan Anadolu toprakları yorgun ve yoksuldu. Gıdamızdan giysiye, suyumuzdan temiz havaya yaşamı var eden topraklarımız sayısız tehdit altında bulunmaktadır. Toprak kayıpları; biyolojik çeşitliliği, su tutma ve karbon depolama kapasitesini azaltıyor. Toprak kayıpları gıda güvenliğimizi tehdit ediyor. Bu bakımdan arazi tahribatı önlenmelidir; bozulumu engellemek, zorunlu ise azaltmak, doğada açtığı yaraları yenileme çalışmalarıyla iyileştirilmek temel görevimiz olmalıdır. Bu araçlar için yasal düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır.

Çevre Kanunu, Orman Kanunu, Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu, Mera Kanunu'nda arazi bozulumunu kolaylaştıran istisnai maddeler yerine, korumayı temel alan ve tahribata asla izin vermeyen hükümler içermelidir.

Topraklarımızın karşı karşıya olduğu en önemli tehdit, tarım alanlarının amaç dışı kullanımı, doğa koruma alanlarının tahribatı, erozyon, yanlış arazi yönetimi gibi konulardır. **TEMA** Vakfı'nın gayretleriyle 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun yasalaşması ve 2017 yılı itibarıyla '**Büyük Ovalar**'ın ilan edilmesi ile toprak varlıklarının ve tarım alanlarının korunması için önemli bir aşama kaydedilmiştir. Yasa kapsamında kurulan Toprak Koruma Kurulları, toprak ve

tarım alanlarının yerel ölçekte korunması için önemli bir araçtır. Birçok ilde **TEMA** Vakfı temsilcileri, kurullara katılarak tarım arazilerinin, amaç dışı kullanımlardan korunması amacıyla çalışmalar yürütmektedirler.

Ülkemizin gıda güvencesinin sağlanması ancak tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilmesi ile mümkündür. Tarım alanlarındaki azalmanın önlenmesi ise toprak ve tabiat sevgisiyle büyüyen nesillerin toprağa sahip çıkmasıyla mümkün olacaktır. Toprak sevgisi ve toprağı koruma bilinci, daha ilkokul düzeyinde eğitim ve öğretim müfredatına girmelidir.

Türk çiftçisi bilgi birikimi, tecrübesi ve üretme azminin yanı sıra toprağını en iyi şekilde koruyacak bilince sahiptir. Ayrıca ülkemizin ihtiyacı olan gıdayı üretecek, ihracat hedeflerini gerçekleştirecek azim ve kararlılıktadır. Yeter ki üzerinde üretim yapılacak bereketli topraklarımız herkes tarafından korunabilsin.

Resim 4: Dünyada pek çok canlı organizma yaşar. Bu canlı organizmaların arasında meydana gelen değişimler biyoçeşitliliği karşılar. Biyolojik çeşitlilik, var olan alanlardaki bütün ekosistemlerin, genlerin ya da türlerin oluşturduğu bütündür. Biyolojik çeşitliliğe ve ekosisteme önemli katkıyı yapan ve hayat veren şüphesiz topraktır.

Öneriler

Her yıl 5 Aralık günü '**Dünya Toprak Günü**'nde toprak ve tarım konusuna vurgu yapılır. İlgili devlet kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları, tüm Türkiye'de etkinlikler düzenler. Kamuoyunun bilinçlendirilmesi için toprak hakkında okullarda etkinlikler yapılır.

Böylece, başta toprak kayıplarına dikkat çekilerek, erozyonla mücadele ve toprağın önemi öne çıkartılmaya çalışılır. Toprak ve beslenmenin birbiriyle yakından ilişkili olduğuna değinilir. Bizler de üzerimize düşen görevleri yapmalı ve toprağın bilinçli kullanılmasına özen göstermeliyiz. Bu amaçla:

- Tarımsal üretimin ana kaynağının toprak olduğunu unutmamalıyız.
- Erozyon, yapılaşma, turizm, madencilik ve ulaştırma nedeniyle kaybedilen birinci ve ikinci sınıf tarım arazisininin, gelecekte başka bir krizin (gıda krizinin) habercisi olduğunu hatırlamalıyız.
- Yaşanan salgın günlerinde(Koronavirüs) daha da iyi anladığımız beslenme ihtiyacımızı karşılamamızı sağlayan tarım alanlarımızı daha iyi kullanmalıyız.
- Toprak ekosistemine uygun uygulamaları teşvik etmeli, toprağın yapısını bozacak, verimini azaltacak her türlü uygulamadan kaçınmalıyız.
- Tarım arazilerimizi ve verimli ovalarımızı koruyacak olan son Cumhurbaşkanlığı Kararı

ile 25 ovaımız daha eklenerek 315 büyük ovanın tarımsal SİT olarak ilan edilmesi, toprağı korumak için atılmış önemli adımdır. Bu alanların sayısını artırmalıyız.

- Toprak Koruma Kurulları, çok etkin ve verimli arazileri koruyacak şekilde çalıştırılmalıdır. Ziraat Odalarının ve STK'ların temsilcileri bu kurullarda görev almalıdır.

Resim 5: Birçoğumuzun bol ve sınırsız zannettiğı topraklar, aslında çok kıymetli, hızla bozulan ve korumamız gereken bir dünya varlığıdır. Toprağı korumak, canlı yaşamı korumaktır. Toprak kirliliğı, hava ve suları kiretlen maddeler tarafından meydana getirilebilir. Örneğın, kükürt dioksit oranı yüksek olan bir atmosfer tabakasından geçen yağmurlar 'asit yağışları' olarak toprağı düşerler. Bu da toprağı, suları ve yer altı sularını kiretler.

Sonuç

Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), dünya topraklarının 3'de 1'inin bozulmuş olduğunu bildirmektedir. Gizli bir tehlike olan toprak kirliliğı nedeniyle ise daha fazla toprak kaybetme riskiyle karşı karşıyayız. Toprak kirliliğı görünmez olabilir, ancak herkes ve her yer etkilenir. Toprak

Resim 6: Yeryüzündeki yaşam için toprak esastır. Yetiştirdiğimiz ve yediğimiz gıdaların çoğı toprak sayesinde tedarik edilmektedir. Ayrıca, toprak temiz su, biyoçeşitliliğın desteklenmesi, besin tuzlarının döngüsü ve iklim düzenlemesi için öneme sahip bir dizi ekosistem hizmeti sunmaktadır.

kirliliği; yediğimiz yiyecekleri, içtiğimiz suyu ve soluduğumuz havayı zehirleyen dünya çapında bir sorundur. Küresel ölçekte bir veri bulunmadığından sorununun varlığı ise hala tam olarak bilinmemektedir.

Özellikle 2000'lerden sonra artan doğal afetler, sıra dışı iklim olayları ile bu karşı görüş tamamen etkisini yitirmiş, tarım ve gıda tüm dünyada öncelikli bir konuma gelmiştir. Son yaşanan pandemi ise bu önceliğin stratejik değerini artırmıştır. Artık gıdanın ve gıda üretiminin sağlandığı doğal kaynaklar her zamankinden daha kıymetli hale gelmiştir. Bu kaynaklardan birisi de hiç şüphesiz ve tartışmasız topraktır.

Bilindiği üzere dünyamızın nüfusu her geçen gün artmakta olup, 2050 yılında 10 milyarı bulması öngörülmektedir. Bununla beraber ihtiyaçlar ve tüketim talebi de hızla büyümektedir. Kentleşmede %68 artış öngörüsüne karşı, Gıda üretiminde ise %60 artış zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan baktığımızda; yanlış kullanım uygulamaları, sanayileşme ve küresel ısınma gibi nedenlerle, doğal üretim kaynakları risk altında olup, azalmaktadır.

Sadece küresel ısınmanın 2050 yılında kadar %20-40 verim düşüşüne neden olması beklenmektedir.

Mevcut sanayi uygulamalarıyla 2050 yılında oluşacak gıda talebinin karşılanması, için %67 oranında daha fazla tarımsal arazi(toprak) gerekmektedir. Dolayısıyla tüm bu perspektif karşısında, toprak başta olmak üzere mevcut doğal üretim kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımının sağlanması son derece önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- 'Türk Çiftçisinin Sesi', Türkiye Ziraat Odaları Birliği Aylık Yayını, Sayı:156, Tarih:Aralık 2021, Ankara.
- <https://dosder.org.tr/dunya-toprak-gununun-onemi-ve-amaci-nedir>(Erişim Tarihi:02.10.2024).

6 Temmuz, ‘Uluslararası Kooperatifler Günü’

“Kooperatifler herkes için daha iyi bir gelecek inşa eder.”

K O O P E R A T İ F

İşbirliğini sağlamak için kurulan
Dayanışmayı esas alan
Birlik ruhunun temsili
Kooperatiftir bunun adresi

Kooperatif, demokratiktir
Temel amacı kâr değildir
Yardımlaşma ve imece eksenlidir
İnsanlar bu yüzden birliktedir

Birlikten kuvvet doğar
Yalnız taş duvar olmaz
Bir insan her işe yetişemez
Baş başa vermeyince iş bitmez

Sermayesi ve ortakları sınırlı
Kişisel değil, toplumsal yapılı
Amaç ekonomiye değer katmaktır
Kooperatifler böyle kurulur

Üretim, tüketim, tarım, kredi
Karma, satış, toptan, tarım-kredi
Çok çeşitlidir kooperatifler
Kooperatifler, daha iyi gelecek inşa eder

Vedat SADIÖĞLU

"90 YILDAN SEÇMELER,,

ULU ATATÜRK - ÇİFTLİKLERİNİ DEVLETE HEDİYE ETTİLER

Karınca Postası
Karınca,

Haziran 1937, Sayı: 37, S. 1-2.

"ATATÜRK bizim en kıymetli hazinemizdir, onun şan ve şerefini biz vatanın kudreti ve şeref Sayıyoruz". İsmet İnönü'nün söyleviden

Kamutayda **Atatürk**'ün Yüksek Hareketleri Büyük Gösteriyle karşılandı.

Atatürk'ün çiftliklerini hazineye hediye ettiklerine dair kıymetli tezkereleri 12 Haziran cumartesi Kamutayda okundu, İsmet İnönü bu âlicenap hareket karşısında hislerini anlattı ve bunun yüksek manasını tebarüz ettirdi, birçok mebuslarımız söz aldılar, Büyük Öndere karşı şükran ve minnet hislerini bildirdiler. Kamutay sürekli alkışlar arasında Büyük Öndere şükran ve minnet hislerinin bildirilmesine karar verdi.

12 Haziran cumartesi günü toplanan Kamutayda hükümetin şu tezkeresi okunmuştur:

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Reisicumhur Atatürk, tasarruflarında bulunan çiftliklerini Hazneye ihda buyurduklarını, melfuf tezkereler ile tebliğ buyurmuşlardır. Devletin ziraat

politikasında ve memleketin zirai inkişafında mühim âmil olacak kıymet ve ehemmiyette olan bu âlicenabane hareketi şükran ile Yüksek Meclisin ittilâma arz ederim.

12.6.1937
Başvekil İsmet İnönü

Hükümetin bu tezkeresinden sonra Atatürk'ün Başbakanlık'a gönderdikleri şu tezkereleri okundu.

Atatürk'ün tezkereleri:

Başvekâlete

"Malum olduğu üzere, ziraat ve zirai iktisat sahasında fenni ve emeli tecrübeler yapmak maksadıyla, muhtelif zamanlarda memleketin muhtelif mıntıklarında müteaddit çiftlikler tesis etmişim.

13 sene devam eden çetin çalışmaları esnasında faaliyetlerini; buldukları iklimin yetiştirdiği her çeşit mahsulâtta başka her nevi ziraat sanatlarına da teşmil eden bu müesseseler; ilk senelerde başlayan bütün kazançlarını inkişaflarına sarf ederek büyük, küçük müteaddit fabrika ve imalathaneler tesis etmişler, bütün ziraat makine ve aletlerini yerinde ve faydalı şekilde kullanarak bunların hepsini tamir ve mühim bir kısmını yeniden imal edecek tesisat vücuda getirmişlerdir.

Yerli ve yabancı birçok hayvan ırkları üzerinde çift ve mahsul bakımından yaptıkları tetkikler neticesinde bunların muhite en elverişli ve verimli olanlarını tespit etmişler, kooperatif teşkili suretiyle veya aynı mahiyette başka suretlerle civar köylerle beraber faydalı şekilde çalışmışlar, bir taraftan da iç ve dış piyasalarla daimi ve sıkı temaslarda bulunmak suretiyle faaliyetlerini ve istihallerini bunların isteklerine uydurmuşlar ve bugün her bakımdan verimli, olgun ve çok kıymetli birer varlık haline gelmişlerdir.

"Çiftliklerin, yerine göre, araziye ıslah ve tanzim etmek, muhitlerini güzelleştirmek, halka gezecek, eğlenecek ve dinlenecek sıhhi yerler, hilesiz ve nefis gıda maddeleri temin eylemek, bazı yerlerde ihtikârla fiili ve muvaffakiyetli mücadelede bulunmak gibi hizmetleri de zikre şayandır.

Bünyelerinin metanetini ve muvaffakiyetlerinin temelini teşkil eden geniş çalışma ve ticari esaslar dâhilinde idare edildikleri ve memleketin diğer mıntıklarında da mümasilleri tesis edildiği takdirde tecrübelerini müsbet iş sahasından alan bu müesseselerin; ziraat usullerini düzeltme, istihsalâtı arttırma ve köyleri kalkındırma yolunda devletçe alman ve alınacak olan tedbirlerin hüsnü intihab ve inkişafına çok müsaid birer âmil ve mesned olacaklarına kani bulunuyorum ve bu kanaatle tasarrufum altındaki bu çiftlikleri, bütün tesisat, hayvanat ve demirbaşlarıyla beraber hazneye hediye ediyorum. Çiftliklerin arazisi ile tesisat ve demirbaşlarını mücmel olarak gösteren bir liste ilişiktir.

"Muktazi kanuni muamelesinin yapılmasını dilerim". **K. Atatürk**

Atatürk'ün tarihi bir telgrafı;

Ankara 13 (A.A.) - Reisicumhur Atatürk, tasarruflarında bulundurdıkları çiftlikleri hazneye ihda buyurmaları dolayısıyla B. M. Meclisi Reisi Abdülhalik Renda tarafından gönderilen ve B. M. Meclisinin minnetle dolu samimi hislerini ve derin şükranlarını bildiren telgrafa şu karşılığı vermişlerdir:

Mustafa Abdülhalik Renda, B. M. Reisi

Yapılan bir vazifedir.

K. ATATÜRK

Reisicumhur Atatürk, Başvekil İsmet İnönü tarafından gönderilen telgrafa karşı da aşağıdaki cevabı vermişlerdir:

Başvekil İsmet İnönü'ne;

Hatırlarsınız, Türk köylüsü Türkün efendisi olduğumu söylediğim zamanı. Ben o efendinin arzu ve iradesi altında senelerden beri çalışmış olan bir adimim. Şimdi beni çok heyecana getiren hadise, Türk köylüsüne naçizane olsa da ufak bir vazife yapmış olduğumdur. Milletin yüksek mümessiller heyeti bunu iyi görmüş ve kabul etmişler ise benim için ne unutulmaz bir saadet hatırasını bana vermişlerdir. Bundan dolayı çok yüksek zevkle millet, memleket ve Cumhuriyet Hükümetine yapmağa mecbur olduğum vazifelerden en basiti karşısında gösterilmiş olan teveccühten, takdirden ne kadar mütehassis olduğumu ifadeye muktedir değilim. Mevzuu bahsolan hediye yüksek Türk milletine benim asıl vermeği düşündüğüm hediye karşısında hiç bir kıymeti haiz değildir. Ben icab ettiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim.

Kemal Atatürk

Karınca Postası

Karınca,

Haziran 1937, Sayı: 37, S. 88.

KÖY KALKINMASI KARŞISINDA

Aydın Ziraat Bankası

muhasiplerinden

Ahmet Hamdi TOKSÖZ

Köy kalkınma davamızın hedefi; köylünün ekonomik, sosyal, kültürel ve sağlık durumunu değiştirmek yani onun maddi ve manevi ihtiyaç duygularını genişletmektir. O halde bu kapının anahtarı "Ev"dir.

Konforlu bir ev, ruhları inkişaf ettiren, ihtiyaçları çoğaltan, kol ve beden gücüne asıl mühim olan kafa gücünü ekleyen ve bu suretle görgülere bağlı kalmayarak tabiatta enerji arattıran yegâne amildir. Tevekkellik imkânsızlıktan doğar.

Düşünüş, görüş ve kazanç itibarıyla hiçbir köylü konforlu ev yapabilecek durumda değildir. Kulübesine karyola, konsol, sandalye gibi şeyler koyamaz. Çünkü koyacak yeri yok. Olsa bile yakışmaz. Böyle olunca da işi akıntıya bırakır. Adam sendee! Babam, dedem olmuş da ben olamayacak mıyım? Bu günlüğüm var yarına Allah kerim der ve hayatı bu tevekkellik içinde söner gider.

Bu sihirli düğüm ancak Ortakları köy manevi şahsiyetleri olmak, çünkü fertleri bir fikir etrafında toplamak çok güçtür. Hâlbuki köy manevi şahsiyetlerinin ortaklığı bir emirle temin edilebilir.

Daha pratiktir. üzere her il ve ilçede kurulacak "Köy Bayındırlık Kooperatifleri tarafından çözülebilir. Fakat bu kooperatifleri nasıl kurmalı? Burada akla gelen tarzı hal şunlar olabilir:

1 - Her sene köy bütçesinden bir miktar ayırarak, (bu şekil davanın hallini uzatır).

2 - İmkân varsa köy sandıklarınca köye yakın büyücek araziden yer icarlanıp imece suretiyle köylüler tarafından ekilerek, (bu tarz ancak iş filiyat sahasına geçince muvaffak olur).

3 - Her çiftçiyi kendi arazisinden köy sandığı namına birer miktar yer ektirerek, (böyle bir kanun çok talihsiz olur).

4 - Köy manevi şahsiyetlerini mutlak surette gayrimenkul emvale sahip kılarak, (boş araziden randıman almak ve hüdâyınabit ağaçları verimli kılmak itibarıyla de mühimdir.)

5 - Her çiftçinin istihsal edeceği mahsulün yüzde bir miktarının köy sandığına verilmesini tedvin ederek (en muvafık hal çaresi de budur). Hem bu takdirde Kooperatifin ortağı fertler de olabilir.

Bu ve hatırlayamadığım daha başka sürekli varidat kaynaklarıyla kurulacak Kooperatifler; o hinterlandda meydana getirilecek federasyonlara bağlanır, toptan malzeme alınır, Devlet ormanlarından istifade ettirilir ve iktisat Vekâletinin murakabesi de temin edilirse davanın halli kolaylaşır. Umulmayan kısa bir zamanda federasyon emrindeki mühendisler tarafından köylerin hali hazır ve müstakbel plânlarının yapıldığı ve süratle plânlı, konforlu ve yeknesak evlerin köylerimizi süsleyiverdiği görülür. Evler yapıldıkça bedeli yirmi, otuz yıl gibi uzun bir vade ile köylüye verileceği ve her yıl taksit alınacağı da düşünülürse Kooperatifin yapıcılık kudretinin her sene artacağı da besbellidir. Bu fikrim tatbikata ne dereceye kadar uygundur bilemem.

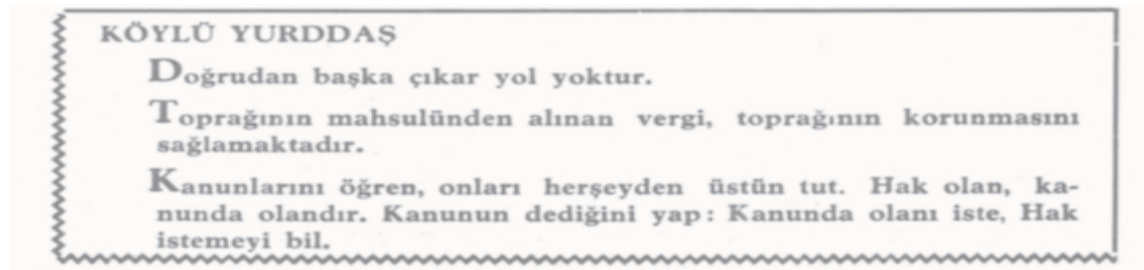
Kooperatif Postası
Karınca,
İlk Teşrin, İkinci Teşrin ve İlk Kanun
1937, Sayı: 40-41-42, S. 17.

Çiftçiyi istismar eden sulama teşkilatı Bir gün önce kooperatifleşmelidir.

Bu mesele hakkında aldığımız bir mektubu aynen neşrediyoruz:

Nazilli bölgesinin, bir kaç köyünde, bazı müteşebbis zevat tarafından açılmış su kanalları vardır. Mahsulün sulama mevsimi yaklaştığı zaman Menderesten bu kanallara ihtiyaç kadar su nakledilerek mezruat sulanır ve tarlasını sulayan çiftçi hasat zamanında mahsulünün tamamını kanal sahibinin dilediği yere götürerek tarttırır ve % 2 hesabıyla su hakkını kanal sahibine bırakarak bakiyesini alıp götürür.

Bu kanal işinin iç yüzünü bilmeyenler müteşebbislerini takdir eder ve çiftçinin mahsulünü kurtarıyor diye mahzuziyet duyarlar fakat mesele hiç de öyle değildir. Çünkü kanalın işletmesine memur edilmiş olan şerik kanalın uzandığı sabanın her iki tarafındaki araziye kar veya ortak olarak eker,

bu ekmiş olduğu araziyi sulamadan bir başkasına katiyen su vermez, buna icar veya ortağa veren mal sahipleri bunu kendi hüsnü rızalarıyla kar veya ortağa vermediği takdirde ekeceği herhangi bir mahsulün sulanmamaya mahkûm kalacağını bildiğindendir.

Hükümet kanalcıların teşebbüslerini ziraatı teşvik ve yardım kabul ederek vergiden muaf tutar hâlbuki bunda kazanan yalnız kanalı açanlardır çiftçiler değil. Kanalı idare edenlerin suyu istediğine verip istemediğine vermemesi çiftçi üzerinde fena tesir yapmakta ve halk onu istemeyerek selâmlamak ve saymak mecburiyetinde kalmaktadır.

Bir de sulama ücretleri üzerinde incelemeler yapalım. Horsunlu hükümet kanalında 40 dekar bir tarlanın sulama ücreti 16 liradır ve yine 40 dönüm bir tarla Atça İsabeyli hususi kanalı ile sulandığı takdirde asgari ücret 216 liradır. Bunu bir misalle izah edelim:

Atça İsabeyli mıntıkasında ziraat edilen bir tarlanın dönümü 200 kilodan 500 kiloya kadar Akala pamuğu verir şu hale göre bir dönüm tarlanın asgari gelirini 250 kilo kabul ederek 40 dönüm tarladan en az 10000 on bin kilo akala pamuğu istihsal edilmiş olur. Bunun % 12 hesabıyla su hakkı 1200 bin iki yüz kilo eder bir kilo pamuğun Sümer Bank alış fiyatı 18 kuruştur. Şu halde 1200 kilo pamuk 18 kuruştan 21 600 = 216 lira eder. Hükümet kanalıyla sulanan 40 dönümlük tarla 16 liraya ve hâlbuki hususi kanallarla sulanırsa 216 liraya mal ediliyor. Aradaki fark 200 liradır!

Şu misale bir göz atılınca sayın çiftçilerin hiç göze görünmeden ne kadar zalimane istismar edildiği ve âşâr belasından daha feci olan bu derd altında kıvrılmakta olduğu görülür.

Hususi su kanallarını bir an evvel kooperatifleştirelim ve sıkı bir kontrole tabi tutalım. % 20 su hakkı alan ve Menderes kenarında işleyen dolap denilen bir başka teşkilâta vardır. Bunların şeraiti kanaldan da ağırdır, bunu da ilâveyi münasip buluruz.

Kooperatif Postası
Karıncı,

Ağustos 1939, Sayı: 59, S. 2-3.

Yunus NADİ
(29 Temmuz 1939 - Cumhuriyet)

Bir kısım dünya iktisadiyatının labirentleri içinde selâmetle ve muvaffakiyetle yürüyebilmek için bizim de ihracat mallarımızda teşkilatlanmazlığımız lâzımdır.

Gerek istihsal, gerek istihlâk sahalarında aynı ihtiyaç sahiplerinin elbirliği demek olan kooperatiflerin iktisadi kalkınmada ve refahı artırmada oynadıkları rol birinci ehemmiyet derecesini haizdir ve şimdiye kadar bu usulün medeni âlemdeki tatbikatından hayret olunacak kadar büyük neticeler alınmıştır.

Müstahsiller, mahsulü elde etmek için ve onu elde edinceye kadar birçok şeylere muhtaçtırlar. Bunları kendi teşekkülleri olan bir kooperatifle temin etmek onlar için ne büyük kolaylıktır. Aynı müstahsiller mallarını satmak için gene kendilerinin alâkadar oldukları diğer bir teşekkülden istifade ederler. Herkesin istediği yere yapacağı perakende satışlar yerine dâhili ve harici piyasayı bilen ve müstahsilin malını değer pahasıyla satabilmek için muktezi bütün vasıf ve meziyetleri haiz olan bir teşekkülün temin edeceği menfaatlere son yoktur denilse hata olmaz.

Dünya ekonomisinin aldığı karmakarışık cereyanlar içinde Türkiye'miz gibi memleketler için bilhassa satış kooperatifleri ve bunların birlikleri pek yakın bir gelecekte pek lüzumlu, hatta en lüzumlu teşekküller olacaktır diye tahmin edebiliriz.

Milli teşkilâtlarla idare olunan bir kısım dünya iktisadiyatının labirentleri içinde selâmetle ve muvaffakiyetle yürüyebilmek için bizim de başlıca ihracat mallarımızda teşkilatlanmalığımız lazımdır ki, bunun da en sağlam çare ve usulünü bilhassa kooperatiflerde bulacağız.

Türkiye'de kooperatifçilik hareketlerine başlanmıştır. Bizzat Ebedi Şef Atatürk, vaktiyle İzmir'de bu harekete önemli hız veren irşatlarda bulunmuştu. Kıymetli Ticaret Vekilimiz Cezmi Erçin birkaç ay evvel Türkiye Büyük Millet Meclisinde umumi vaziyet üzerinde izahlar verdiği sırada kooperatif hareketlerimizi bilhassa anlatmağa itina etmiş ve onlar üzerinde ehemmiyetleriyle mütenasip olarak durmuştu.

Sevilecek bir iş olarak o izahlarda da görmüşştük ki, hükümet kooperatifçilik fikrini kuvvetle tutmakta ve onun istilzam ettiği ihtimamları göstermeğe azmetmiş bulunmaktadır. Hakikati halde esas ve neticeleri çok mühim olan kooperatiflerin herhangi bir memlekette tutunup inkişaf etmesi halkın şuurlu itiyadına girecek surette yürüyecek ve yürütülecek bir terbiye meselesi olduğundan bu usulün memlekette teessüs ve taammüm edebilmesi için hiç usanmak bilmeyen mütemadi ve ciddi çalışmalara ihtiyaç vardır.

Ve bu çalışmalar yapılıyor. Ticaret Vekilimizin izahlarında öğrendik ki kooperatifçiliği teşvik ve himaye eden hükümet kooperatif teşekküllerini yakından teftişle takip ederek bunların doğru yürümelerini de temin etmek kararındadır. Memlekette hususi bir teşekkül olan Kooperatifçiliği Tetkik ve Tamim cemiyeti de bu yıla ait kongresini akdetmeğe hazırlanıyor.

Bu cemiyet bundan dokuz yıl önce o zaman adı Darülfününü olan Üniversitemizde birçok hocaların da iştirakiyle ve kooperatifçilik fikrini memleketimize göre tetkik ve tamim etmek üzere kurulmuştu.

Dünya yüzünde kooperatifçiliğin türlü şekilleri gibi türlü temayülleri de vardır. Milliyetçi ve devletçi Türkiye'de kurulacak kooperatiflerin elbette bu memlekete göre titiz bir dikkatle göz önünde tutulacak bazı hususiyetleri olmak lazımdı. O günden bugüne kadar cemiyet programına sadık olarak kooperatifçilik üzerinde çalışmakta, bilhassa kooperatif fikrini yaymaya en büyük ehemmiyeti vermektedir.

Karınca adlı bir kooperatif mecmuası çıkararak cemiyet kooperatifçilik adını taşıyan dergisini de tekrar neşretmeğe başlamıştır. Cemiyet memleketimizin en başlı ihtiyacına cevap vermek üzere zirai kredi kooperatiflerine ehemmiyet vermekle beraber kooperatifçiliğin diğer şubelerini de ihmal etmiyor. Ankara'da meydan alan ve ortaya eserler koyan Ev ve Yapı kooperatiflerini cemiyetin bu sahadaki neşriyatına ve teşviklerine borçlu olduğumuzu söyleyebiliriz.

Sözle, yazı ile ve fiiliyatla yapıları bu teşviklerin semerelerinden dahi yeni yeni dersler çıkıyor. Mesela Ankara gibi en ziyade muhtaç olmadan başlanarak bütün memlekette taammüm ettiğinin görülmesi arzuya pek layık bulunan yapı kooperatiflerinin az faizli sermayelere ve bu bakımdan devlet himayesine bilhassa muhtaç olduğu gereği gibi anlaşılabilir bir hakikattir. Pahalı faizle elde edilen inşaat bile şehirlerimizi imar edecek ve halkımızı huzura kavuşturacak neticeler halinde görülebiliyor. Eğer ucuz faiz temin olunabilirse o zaman hem devlet, hem memleket, için faydalı çok zengin neticeler elde edilebileceği pek kolay anlaşılacaktır.

Hülâsa kooperatifçiliği memlekette tamim etmek hesabına mekteplere kadar uzanarak gelecek nesilleri bu çok ehemmiyetli işe alıştırmağa kadar ileri giden Kooperatif cemiyetinin çalışmaları takdire layıktır, bilhassa sebatla çalışmaları. Çünkü dediğimiz gibi, kooperatifçilik bir memleket halkının âdet ve ananeleri arasına karışabilmek için onun uğrunda usanmak bilmeyen uzun çalışmalara ihtiyaç vardır. Bizim cemiyette takdir ettiğimiz meziyetlerin başında da işte bu kıymetli hassa bulunuyor. Takdir ve tebrik ederiz.

**KREDİ KOOPERATİFLERİ
MEMURLARİLE
KONUŞMA**

Dr. Yusuf Saim ATASAGUN

MESLEK SEVGİSİ ve BAĞLILIĞI

T.C. Ziraat Bankası Kooperatif işleri Müdürü Dr. Yusuf Saim Atasagun, her ay Kredi Kooperatifleri memurlarıyla bir konuşma yapacaktır. Bu faydalı konuşmaların, her çeşit kooperatiflerin başında bulunan yakından ilgilendireceğini umuyoruz.

Bu yazılarımda Tarım Kredi Kooperatiflerinde çalışan arkadaşlarla konuşmak istiyorum.

Kredi Kooperatiflerinde çalışan meslekdaşların sayısı yedi yüze yakındır. Bunların mühim bir kısmı ile Ankara'daki kurslarda ve yaptığım tetkik seyahatlerinde tanıştım. İki yüzden fazla arkadaşı bu suretle tanımak fırsatını buldum.

Burada bazı ana fikirleri tekrarlayacağım. Ankara'daki kurslara iştirak etmiş arkadaşların hatıralarını tekrar canlandırmak ve henüz kurslara gelmek fırsatını bulamamış olan arkadaşları da vazifelerimizin ehemmiyeti hakkında aydınlatmak düşüncesiyle. Bütün Kooperatifçi arkadaşların bilmesi daima faydalı olan bir hakikat vardır.

Kooperatif memuru olmakla yurdumuza en büyük vazifelerden birini görmekteyiz. Bunu bilerek Kooperatif memuru olmayı küçümsememeliyiz. İfa ettiğimiz vazifenin yurt için büyük ehemmiyeti vardır. Buna bütün varlığımızla inanmalıyız.

Biz Türkiye ziraatının kalkınmasını sağlayacak teşkilatların başında kooperatiflerin geldiğine inanıyoruz. Türk köylüsüne özlediğimiz yüksek refah seviyesini kooperatifler kazandıracaktır. Kooperatifler Türk köylüsüne her bakımdan lüzumlu vasıtalarlardır. Bu sadece kuru bir iddia ve nazara bir özleyiş değildir. Bu hakikatin ve zaruretlerin tâ kendisidir.

Bakınız neden? Köylümüzün birçok şeylere ihtiyacı vardır. Bunlar arasında kredi ihtiyacı da çok büyüktür. Sadece köylümüzün kredi ihtiyacının ucuz ve kolay bir şekilde karşılanması memlekete büyük faydalar temin edecektir.

Memleketimizde 54 yıldan beri çalışan Ziraat Bankaları kaza merkezlerinde kurulmuştur. Bankanın Nahiyelerde ve Köylerde teşkilatı yoktur. Kredi almak isteyen Köylülerin büyük bir kısmı Bankanın bulunduğu şehirlere gelmek mecburiyetindedir. Diğer taraftan birçok köylüler, murabahacı ve tefeci dediğimiz kimselere ağır şartlarla borçlanmak ve bağlanmaktadır. Bundan başka birçok vilayetlerimizde de köylülerimiz hiç bir yerden kredi bulamamaktadır.

Kredi kooperatifleri buralarda büyük bir boşluğu doldurmakta ve hakiki bir hizmet görmektedir.

Ziraat Bankaları köylere uzaktır. Bankadan para almak için saatlerce ve bazen da günlerce yürüyerek şehre gelmek lazımdır. Şehirde banka ile olan işler her zaman bir günde kolayca bitmektedir. Bazen kredi alabilmek için şehirde bir günden fazla kalmak veyahut bir kaç defa

şehre gelip gitmek icabetmektedir. Borcun ödeme zamanı gelince veya kanuni sebeplerle tecil yapılan senetlerin yenilenmesi icabedince borçluların yine şehirlere gelmeleri lazımdır.

Köyden şehre gidip gelmeler, evvela köylümöze en mühim iş zamanlarında vakit kaybettirmektedir. Saniyen lüzumsuz birçok masraflara mal olmaktadır. Salisen şehirlerde kalınca ve elde para olunca kahvelerde ve hanlarda oyun oynanmakta, içki içilmekte ve bu yüzden çok defa alınan borç paralar şehirde kumara verilmekte veya rakı, kadın için harcanmaktadır. Bundan dolayı kavgaların çıktığı, dövüşmeler ve yaralamalar olduğu da vakidir. Bunlar işin en kötü tarafıdır. Fakat maalesef hepimizin çok defa şahidi olduğumuz bu gibi misaller çoktur ve birer hakikattir.

İşte Cumhuriyet hükümetimiz köylümüzü bu zararlı yollardan korumak ve kurtarmak için istediği borç parayı şehirlerdeki Ziraat Bankalarına gelmeğe lüzum bırakmadan köyde, nahiyede, köylünün bizzat ayağında verdirmeği düşünmüştür. Bu sayede köylüler ya kendi köylerinde çalışan kooperatiften veya kendi köylerinin bağlandığı yakın köydeki kooperatiften kolayca ve masrafsız bir şekilde ihtiyaçları olan parayı alabilmektedirler. Bu suretle şehirlerde çalışan kredi müesseseleri köye götürölmüş olur. Artık iş vaktinden gaip etme yoktur. Artık şehirlerde oyalanma ve lüzumsuz yere para harcama yoktur. Köy kendi kredi müesseselerine kavuşmuştur.

Kredi kooperatiflerinin, köylülerimizi tefecilerin elinden kurtarmak hususundaki vazifeleri de çok büyüktür. Filhakika 1933 yılında kabul olunan 2279 sayılı ödünç para verme kanuniyle memlekette tefecilik yasaktır.

Hiç kimse vilayet makamından resmi müsaade almadıkça ödünç para verme işleriyle meşgu1 olamaz. Faizle ödünç para verme işleriyle uğraşmaya müsaade alan şahıslarda bu iş için bazı defterler tutmağa, yaptıkları ikrazat muamelelerini kaydetmeğe mecburdurlar.

Artık tefecilerin eskisi gibi tutturabildiklerine iş görmelerine imkân yoktur. Aksi halde kanunda ağır cezalar vardır. Tefecilik edenler bir aydan bir seneye hapse ve 500 liradan 40.000 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilebileceklerdir. Kanunun çok şiddetli ceza müeyyidelerine rağmen bu şekilde hususi sahada ödünç para vermelerin devam ettiği de muhakkaktır.

Bilhassa resmi kredi müessesesi olmayan yerlerde dara düşen köylüler her ne bahasına olursa olsun faizine ve şartına bakmaksızın hususi şahıslardan borçlanmaktadır.

Kredi müesseselerinin mevcut olduğu yerler de dahi muhtelif sebeplerden dolayı hususi şahısların ödünç para verme faaliyeti tamamen ortadan kalkmış değildir.

Kooperatiflerin en mühim vazifeleri, 1933 den sonra gizli bir şekilde çalışan tefecilerle mücadele etmektir. Bugün övünerek söyleyebiliriz ki birçok köylerden, nahiyelerden ve kazalardan evvelce tefeci olarak tanınan ve çalışan kimselerin faaliyetlerine tamamen nihayet verilmiştir. Buralarda kredi muameleleri tamamen kooperatiflerin eliyle yapılmaktadır. Evet, binlerce köylü vatandaş tefecilerden tamamen kurtarılmıştır. Cumhuriyetin istediği ve beklediği bu güzel neticeyi yurdun her tarafında, tefecilerin gizli olarak hala çalışmakta oldukları yerlerde de almak lazımdır. Hem de en kısa bir zamanda. Muhtelif şekillerde hususi olarak borç para veren kimselerin yaptığı zararlar çeşitlidir.

Bunların çalıştığımız bölgelere göre değişen mahiyetlerini hepimiz biliyoruz. Yüksek faiz ödenmesi, alacaklıya bağlı kalınması, elde edilen mahsulün alacaklıya teslim edilmesi ve alacaklının çıkardığı hesaba rıza gösterilmesi bu zararların başında geliyor.

Bu zararlı vaziyetler bilhassa kredi kooperatiflerinin ve satış kooperatiflerinin kurulmasından önceki yıllarda her tarafta çok barizdi. Şimdi göze çarpacak derecede olan zararlı muameleler oldukça azalmıştır. Fakat yine her tarafta tamamen kalkmış değildir.

Köylümüz uzun zahmetlerden sonra elde ettiği mahsullerine serbestçe sahip olabilmelidir. Yani henüz kooperatif kurulmamış yerlerde dilediğine istediği fiyatla satabilmelidir. Alacaklıya bağlı olmamalıdır. Çok defa tüccar olan alacaklıya bağlı bulunuşu mahsul bedelinden de zarar görmeğe sebep olmaktadır.

Yüksek faiz, düşük fiyat, noksan tartı ve satış komisyonu hepsi bir araya gelince borçlunun bu muamelelerden gördüğü zararı artırmaktadır. İşte Kooperatifler, vatandaşları bu gibi zararlı vaziyetlerden kurtarmakta ve korumaktadır. Kooperatiflerle yapılan muamelelerde bir santim üzerinde ve bir gram üzerinde durulmakta ortağın menfaati daima gözetilmektedir.

Menfaatlerin korunması neticesinde ortağın eline mahsul bedellerinden daha çok para geçmesi sağlanmaktadır. Bir senenin emeğinden elde olunan gelir ne kadar çok olursa köylümüzün varlığı o nispette kuvvetlenir.

Kooperatif, köylüyü tefeciye boyun eğmekten kurtarmaktır. Şahıslardan ödünç para alabilmek için boyun eğmek, minnet altına girmek, insanın benliğini ve şahsiyetini düşürür.

Zavallı bir hale koyar. Tefeciler çok defa kendilerine yalvarırlar. Hâlbuki kooperatiften kredi alırken yalvarma ve boyun eğme yoktur. Bir hak isteme vardır, hem de gür sesle ve baş yukarı olarak. Ortak göksünü gere gere kooperatife derdini anlatır, ihtiyacını söyler ve alabileceği kredinin verilmesini ister, Burada ortağın kredi alabilmesi aynı zamanda bir hakkıdır. Borcunu vadesinde ödeyemeyen iyi niyetli ortaklara kooperatif her zaman kolaylık gösterir ve ihtiyaç halinde krediyi derhal kullanır. Şu halde kooperatif vatandaşa boyun eğdirmiyor ve gür sesiyle hakkını istemesini ve aramasını öğretiyor. Buda vatandaşın benliğini ve şahsiyetini yükseltir.

Kooperatifin temin ettiği daha birçok faydalar vardır. Ortakları toplu olarak çalışmağa alıştıırır. Topluluk halinde çalışma birliği kuvvetlendirir. Kooperatif, köyde birlik ve dirlik yaratır. Bu birliği daima kuvvetlendirerek daha büyük işler görmesini mümkün kılar.

Kooperatif ortağa, konuşmasını, derdini anlatmasını, hakkını aramasını muamele yapmasını öğretiyor. İlk yıllarda kooperatiften kaçan, kooperatif odasına girmekten çekinen ve adeta ürken köylüler, bir kaç sene ortaklıktan sonra derhal değişmektedirler. Bunun sebebi kooperatifle muamele yaptıkça, beyannamesini doldurdukça, borç senedini imzaladıkça, para alıp verdikçe görgüsü artmakta ve bilgi kazanmaktadır. Bu bilgi ve görgü artışı, haberi olmadan ortağın şahsiyetini de yükseltiyor ve olgunlaştırıyor. İşte kooperatifler ortakların her bakımdan, iktisadi ve içtimai teker teker kalkınmasına hizmet etmektedir.

Teker teker kalkınmalar bir araya gelince bir köyün bir nahiyenin ve bir kazanın kalkınmasını sağlıyor ve kazalarda bir araya toplanınca bütün memleketin kalkınmasına hizmet edilmiş olunuyor. Bundan daha büyük bir hizmet olabilir mi?

Her meslekte uğraşan vatandaşların daima göz önünde tuttıkları sevgili yurdumuzun her sahada ilerlemesi değil midir? İşte bizler de köylüyü kalkındırmak işlerinde en mühim vazifeleri başarıyoruz. Şimdiye kadar hiç kredi görmeyen ve bilmeyen yerlere kooperatifler kanalıyla kredi muamelesi girmektedir. Kredi bu gün iktisadi çalışmada lüzumlu bir unsur olmuştur. Bir yere hakiki manasında istihsal kredisi girince orada istihsal artar, ekonomik canlılık başlar, buda geliri artırır ve zenginlik doğurur, Birçok yerlerde köylülerimizden içten gelen bir samimiyetle şu ifadeleri duyuyoruz:

“Benim anam ve babam da kooperatiftir”.

“Allah razı olsun bu kooperatifi kuranlardan”.

“Kooperatif olmasaydı benim halim şimdi ne olurdu?”

“Bu tarlaları, bu evi, bu hayvanları hep kooperatif sayesinde kazandım. “Kooperatif beni tefecinin esaretinden kurtardı ve zengin yaptı”.

Bu ifadeler birer hakikattir. Kooperatiflerin faydalarını anlatan canlı misallerdir. Her yerde bu ifadelerin çeşitlerini duymak mümkündür. Bugün bir köyde çalışan kooperatifin faydalarını artık herkes anlamıştır.

Köydeki kooperatifine bütün ortaklar dört elle sarılmaktadır. Her tarafta ortak olmak için başvurular pek çoktur. Ortakların sayısı da günden güne artmaktadır. 1943 yılında Kredi kooperatiflerimiz, sayısı 150,000’ni aşan ortaklarına 32.000.000 liralık kredi dağıtmışlardır. Bu iki rakam başlı başına büyük bir inkılâptır. Her yıl bu iki rakam artmakta devam edecektir. Yakın senelerde ortak sayısının 300,000 bine ve verilen krediler tutarının 50.000.000 liraya yükseldiğini göreceğiz.

Cumhuriyetin köy ekonomisinde yaptığı büyük İnkılâp başarılıdır ve her yıl üzerinde daha büyük bir hızla çalışılmaktadır. Bir vazifemizde, kooperatiflerin faydalarını her vesileden ve her fırsattan istifade ederek köylülerimize ve şehirlilerimize anlatmaktır.

Bu teşkilatın faydalarını bilmeyenlerimiz daha pek çoktur. Yılmadan, usanmadan bu yayma işini de yapacağız. Ta ki, kooperatifi bilmesine bütün kuvvetimizle çalışalım. Kooperatifçi olduğumuz için göksümüz kabarsın.

Hiç bir zaman unutmayalım ki, Türkiye’de köylü için faydalı iş gören teşkilatların başında kooperatifler gelmektedir. Köy ekonomisi demek Türkiye ekonomisi demektir. Gelecek yıllarda kooperatif teşkilatı daha büyüyecek ve yurt içinde daha ziyade yayılacaktır.

Yurda en faydalı ve en zevkli bir vazifeyi yaptığımız için hepimiz iftihar duyalım ve meslekimizi daima üstün tutalım. Onun yükselmesine dört elle çalışalım.

Kooperatifi yükseltecek ve memlekete faydalı kılacak bizleriz. Başkaları değil. Her meslek kendi içindeki gayretli ve çalışkan adamlarıyla yükselmiştir. Biz çalışırsak, biz mesleğe ve ideallerimize bağlı kalırsak, biz seversek canla başla uğraşırsak kooperatifler ve kooperatifçilerde beraber yükselir.

Kooperatif Postası

Karınca,

Mayıs Haziran 1943, Sayı: 77 -78, S. 8.

**DÜNYA
KOOPERATİFÇİLİĞİNİN
YÜZÜNCÜ YILI BİTERKEN**

Nusret UZGÖREN

Başka memleketlerdeki Kooperatif hareketlerine baktığımız zaman, her çeşit kooperatiflerin ve bunlara girmiş bulunan ortakların sayısının çok yüksek olduğunu ve önemli işler başardığını görüyoruz.

Ankara Vilâyetimizden küçük olan İsviçre gibi dört buçuk milyon nüfuslu bir memlekette bile 600 istihlâk kooperatifi var. Yurdumuzda ise istihlâk kooperatifleri sayısı nazara olarak 40’ı geçmiyor ve piyasada faal olarak görülen belli başlıları ise üç beş kooperatiften ibaret bulunuyor.

Karınca'nın eski sayılarında ve keza kooperatif postası karınca'da birçok istatistikler ve dünya kooperatifçiliği hakkında bilgiler verilmiş bulunduğundan şimdilik tekrara lüzum görmüyoruz.

Ancak Kooperatif Postası Karınca'nın Nisan 1941 sayısında çıkan "Çin'de kooperatif hareketleri" başlıklı yazıyı önemi dolayısıyla hatırlatmak isteriz.

Kooperatiflerin büyük faydaları olmasaydı, köklü bir ihtiyacı karşılama vasfı bulunmasaydı, tâ Çine varıncaya kadar dün, 21.6.1943 tarihli Tasviri efkâr gazetesinde çıkan Dr. Muhlis Ete'nin yazısından] yanın her memleketinde yayıldığı ve geliştiğini göremezdik.

Şu halde hükümetin ve Ziraat Bankasının 14 yıldan beri sarf ettiği gayretlerle sayısı ancak 600'ü bulan kredi kooperatiflerimizi bir tarafa bırakırsak, diğer çeşit kooperatiflerin ve hele istihlâk kooperatiflerimizin ilerleyemeyişi sebeplerini incelemek gerekiyor. Bu mesele üzerinde ne kadar durulsa azdır. Bundan dolayı kooperatif konusuyla yakından ilgili olan aydınlarımızın düşüncelerini öğrenmek çok faydalı olacaktır.

18 Haziran 1943 tarihli Ulusta "kooperatifçiliğimiz bir adım daha atmalı" başlıklı bir yazı ile kooperatiflerimizin gelişmesine başlıca engel olduğunu saydığım kontrol eksikliğine ilişilmiş ve bu boşluğun önemi üzerinde durduktan sonra bir an evvel telafisi için tedbirler alınmasını dilemiştim.

1941'de yüzüncü yılını tamamlayacak olan kooperatifçiliğin bundan böyle yurdumuzda da yeni bir hamle ile sağlam adımlarla gelişmeler göstermesini candan dileriz. Bu dileğin yerine gelmesi için yalnız Karınca'nın değil, bütün gazetelerimizin iktisadi, içtimai ve hukuki konularla ilgili dergilerimizin de, kooperatifçilik hakkındaki yazılara geniş yer ayırmaları lâzımdır.

Sağlık işleri:

Kooperatif Postası
Karınca,

Mayıs Haziran 1943, Sayı: 79-80, S. 15-17.

**TİFÜS VAKALARI AZALDI
DİYEREK BİT SAVAŞINI
GEVŞETMEMELİ DAİMA UYANIK
DURMALI**

Dr. Osman Zihni SANUS

Sihhat Vekilliği'nin bir tebliği, geçen ay bütün yurttan görülen Hills vakaları sayısının 300 civarında olduğunu kaydederken Adliye Vekilimiz de Cezaevlerinde hiç tifüs vakası görülmediğini söylüyordu İstanbul'da günde 20'ye yaklaşan tifüs vakaları, şimdi günde bire, ikiye düşmüştür. Fakat bir taraftan yapılan savaşın, öbür taraftan sıcakların artışı yüzünden görülen duruma kendimizi vakitsiz bir iyimserliğe kaptırmamalıdır. Önümüzde kış var. Onun için temizliği ihmal etmemeli ve Hükümetin açtığı savaşı biz de şahsi gayretimizle desteklemekten geri durmamalıyız.

Ne vakit büyük bir seferberlik başlasa çok kısa bir müddet sonra bulaşıcı hastalıklar da peyda olmağa başlar. Harbe katılan devletler iki belye karşısında kalırlar: biri düşman hücumu, öteki bulaşkan hastalık savleti. Meslektaşlarımız fırsat düştükçe salgın yapan hastalıklardan bahsettiler. Biz burada biti ve bitle savaşı göz önüne alacağız. Entani ve sarf hastalıkların bir kısmı haşereler,

parazitler ve hayvanlarla yayıldığı için bunlardan temizlenmek ve bunları öldürmek çarelerini bilmek faydalıdır.

Bugünkü büyük boğuşma sona erdiği gün sağlık kalkınmasına hizada ehemmiyet vermiş milletlerin daha kârlı çıkacağını kuvvetle ümit edebiliriz.

Bit mücadelesi: “Beden, Ane, baş biti adıyla üç çeşit bit vardır. Bu sebeple mücadeleden evvel biti tanımak gereklidir. Vücut bitinin dişisi 3. 4, 5; sürfesi 0,75 mm. büyüklüğündedir. Erkeği 2.3-5 mm. büyüklüktedir. Bitler aç iken basık yassıdır. Toklaştıkça şekilleri tombullaşır, yeni çıkmış sürfeler 3 üncü deriyi değiştirdikten sonra üreme, tenasül kabiliyetini almış olurlar. Ve çiftleştikten 24 saat sonra yumurtlamaya başlayabilirler.

Yaşayan yumurtalar parlak ve dolguncadır. Sürfe çıkması yakınlaşınca sarımsı bir renk almaktadırlar. Hayatta olan yumurtalar tırnakla ezilirse ses çıkartır ve içinden bir mayı çıkar. Vücut bitleri ısı ile ilgilenir. Eğer 30-35 dereceli bir çevrede ise günde 8-10 yumurta bırakır. Hararet indikçe bitler yumurtlama kabiliyetini kaybeder. 15 altında artık yumurtlamazlar. Fakat ısı derecesi amaca iki saat içinde gene faaliyete geçerler. Bir bilin yumurtası binen çıkan yapışkan bir madde ile tutunur. Bitler çamaşırları elbisenin kıvrımlı yerlerini dikiş yerini, yatak takımlarını, yünlü ve pamuklu dokumaları adeta seçerler. Mamafih ipek ve dokumalar diğerini de takirden geri kalmazlar. Ketenin de Hatta fitik bağına, askı kayışına alçı sargısına yumurta bırakırlar.

1934 senesinde Adana’da şiddetli bir malarya (tropika) tutulmuş ecnebi bir hasta İstanbul’a bitkin bir halde getirildiği zaman kemer kayışından tartılacak miktarda bit toplamıştı!

Bazı pis şahısların yaralarına sarılmış pansuman takımlarında hâkimlerin bit gördükleri olmuştur. Çok bitlenen kimselerin koltuk altı, kasık bölgesi, göğüs hatta sakal ve kaş kılları arasında bit yumurtaları da görülebilir.

Mücadelede sürfelerin öldürülmesine özel bir değer vermek lazımdır. Çünkü bunlar bitlerden daha ziyade dayanıklıdır. Bitlerin faaliyeti ısı arttıkça artar ve açlığa dayanmaları azalır. Hararet azalırsa rahatlarlar. 0-6 dereceler arasında bitler açlığa 2 gün dayanabilirler.

Yumurtalar: 37 derece sabit hararete 5 gün, 25-30 derece sabit hararete 8-10 gün, 22-24 derece sabit hararete 6 günde açılarak sürfelerini bırakırlar. Hiç kan emmemiş sürfeler yumurtadan besi artığı ile 12 derece hararete 7 gün yaşayabilmektedirler.

Aç bit ışığa, tok bit karanlığa kaçır. Hararetli insanlardan hoşlanmazlar, toprağa bırakılırsa 30 santimetre kadar içeri nüfus ederek 3-4 gün orada yaşayabilir. Bir bitin 28 yumurtası 30 saat su içinde yaşayabilir.

Bir bit düşerken isterse bir yere çengel gibi takılıp kalabilir. Yerden bitler insanın bacağına doğru tırmanabilir, baş yukarı çıkarlar. Bir bit 18 - 20 derece hararete ve bir dakikada 10, sürfeler 6-7 santimetre mesafe alabilirler. Bitlerin ağızlarında batırmağa yarayan iğneleri vardır. Bitler yalnız kan emerler. Bit pisliği küçük siyah parçacıkları halindedir. Bit vücuda pisliğini bırakır. Eğer bu bit “R. Prowazeki’li” ise tifüs hastalığı amili bu pislik parçacıklarında mevcuttur. Bit şahsi iğnesiyle acıttığından şahıs o bölgeyi kaşır ve tazyik ile pislikleri de sıyrıklardan vücuda vermiş olur. Şu halde biti uzviyet üstünde öldürmek tehlikelidir.

Bu kısa bilgilerden sonra yeryüzünde büyük işler yapan ve acı hatıralar bırakabilen bu haşereler savaş tarzlarına göz atabiliriz.

1 - Bitlerden korunma.

2 - Hikemi ve kimyevi vasıtalarla bit öldürmek.

3- Hayati usul tarzlarından istifade ederek bit imhası, Bu tarza bilhassa meraklılar çok önem veriyor. Hekimlerden sık sık telaşlı bir lisanın bittin korunmadaki ilaç rollerine temas etmelerini isterler. Yüzde 3 paradichlor benzolun naftalin merhemi veya tozundan veyahut da cıva merheminden faydalı olduğu kaydedilmiştir. Mamafih bunlara haddinden fazla değer vermeğe lüzum yoktur. Genel olarak her şahsın kendi üstündeki elbiseyi çama şırları ve giyeceği ihtiyat çamaşırı ve elbiselerini ve oturduğu yeri temizlemeğe alışması gereklidir. Toplu yerlerdeki şahıslara ayrıca böyle salgın anlarında bitlenme vakti bırakmak doğru olur.

Döktürülen kıl ve saçlar derhal yaktırılmalıdır. Şehirlerdeki hamam ve berberlerde toplanan saçlar üzerinde de özel bir önem sarf etmek gerekli olur. Bunları da fenni bir surette imha etmeliyiz.

Toplu insanların yattığı koğuşlarda bilhassa günün şartları dolayısıyla verilen 2- 4 kişilik tahta karyoları ıslak bezle hamızı fenik mahlülünü havi sildirmenin veya efrenc boyasıyla sık sık boyatmanın faydasını görüyoruz.

Kimyevi maddelerle bit öldürmek: Eşyaya ve insana göre ayrılır. Sabunlu krezol, hamızı fenik, süblimeli ispirto, petrol ve kisilollü vazein, kâfurlu ispirto gibi maddeler tecrübe edilmelidir. Eşya temizliğinde hamızı fenik veya sabunlu krezol kıymet almıştır. Tedariki de kolaydır. Pavyon, koğuş gibi geniş işçi yerlerinde kolayca tatbik edilebilmektedir.

Oda derecesi hararetinde eşyadaki bitleri yüzde 5, yüzde 3 mahlülülle bir saatte öldürmek kâfidir. Vücuda sürülmek üzere 1-10 kâfuru yağı yüzde 15 teremantinli zeytinyağı faydalıdır. Nazik ciltli bölgelerde cıva merhemi iyidir. Kılı bölgelerdeki yumurtaları sıcak sirke öldürdüğünden kullanılması faydalıdır.

Hikemi yolla bit mücadelesi: Hararet ratip olur ve 100 derecede, yarım saat temin edilirse yumurtalar ı, sürfeleri kâmilen öldürebiliriz. Buğu sandığı: tazyiksiz etüvler: Kuru hararet 60-50 derece ile iyi sonuç vermiştir. Yalnız bir saat dinlendirmek şarttır. Etüv bulunmayan yerlerde kızgın ütülerle sürfeli elbiseleri temizlemek kabildir, Bizim memleketimiz için buğu sandığı çok kıymetlidir. Merhum Fikri Tuzer'in ve diğer meslek arkadaşlarımızın umumi harpte binlerce vatandaşın canını bu tedbirlerle kurtardıklarını unutmamalıyız.

Hayati usul ile bit öldürmek: Bitleri açıklıktan öldürmek yoludur. Sıcakta yani yazın bitler 6-7 gün yaşayabilirler. Kışın açlığa on gün dayanırlar. Bir koğuş veya binayı on gün boş bırakırsak bit ve sürfeler ölmüş olabilirler.

Halkın temizliği toplu bir kalkınmaya dayanmalıdır. Çünkü hep birden sağlık kalkınmasına kalkışılmazsa mihnet ve meşakkatle bu kadar ülfeti, sabır ve tahammülü olan bu haşerelerden kurtulmak mümkün olmaz. Köylerdeki kalkınmalarda muhtarların mühim rolü vardır. Bit mücadelesi temiz fertlerin pislikle uğraşımıdır. Bunu tek elden beklemeye hakkımız yoktur.

Kooperatif Postası
Karınca,
I. Teşrin - 11. Teşrin 1943 -
Özel Sayı, Sayı: 82-83, S. 1.

**En büyük eserimiz,
Cumhuriyettir.**

**Cumhuriyet, Milletın Devlet
Oluşudur.**

Milli iktisadı Cumhuriyet yarattı. Devizler çoktur. Biz yalnız üç tanesini burada yâdediyoruz. Bu kısa ve ülger sözlerin taşıdıkları manalar üzerinde bir an için duralım. Yirminci Cumhuriyet yılını kutlarken Milli iktisadın bir önemli organı olan Kooperatifin, Cumhuriyet rejiminde nasıl yer aldığını da hatırlamamız gerektir.

Kooperatif küçük bir demokratik rejim örneğidir. Kooperatif birbirine yardım etmek yoluyla kendi kendilerine yardım edenlerin iktisadi rejimidir. Cumhuriyette olduğu kadar Kooperatifte de "hepimiz birimiz için, birimiz hepimiz için" ilkesini gerçekleştirmeliyiz. Yirminci yıl dönümü kutlu olsun.

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti

Kooperatif Postası
Karınca
I. Teşrin- 11. Teşrin 1943
Özel Sayı, Sayı: 82-83, S. 6-8.

**HAK İSTEMEYİ
BİLEN VATANDAŞ**

Dr. Cevdet SAVRAN

Devrimleri yapan odur; devrimlerin ermek istediği ülkü odur; halk yığınlarının şuur altı dileği de odur. Geniş halk yığınları içinde dolaşmak ve yaşamak fırsatını bulduğumuz zaman, bize, biz aydınlara dert yanarlar ve bizden derman umarlar. Vereceğimiz akıllıca cevap yalnız bir tanedir.

- Bayım bunun çaresi nedir? Diye sorana, ancak

- Hak istemeyi bilen vatandaş olmaya bakın, Cevabını verebiliriz.

Gerçekten de o, öyledir. İstenilmeden verilmiş hakka o kadar az rastlarız ki, Bize dert yananın hakkını elde edebilmesi için, her şeyden önce, onun kendisinin hak aramayı bilen bir insan olması gerektir.

Geçen yazı köyde geçirdim, Devletçe satın alınmakta bulunan Toprak Mahsulleri hakkındaki 19930 numaralı kararname ile 4429 numaralı Toprak Mahsulleri Vergisi Kanununu da cebimde götürmüştüm. Devlet payının nasıl verildiğini ve nasıl alınıldığını görmek istiyordum. Sadece görme merakı olaylar, yardımcıım oldu. Bazı müşahedelerimi ve bunlardan çıkardığım neticeyi

Karınca'nın okuyucularına sunmayı düşündüm.

Toprak mahsulleri vergisi kanununun müeyyideler faslında üç türlü zam vardır.

- a) istihsal yerlerini tarlalarını hiç beyan etmeyenlerle eksik beyan edenlerin vergileri % 20 zam ile,
- b) Kanun gereğince belli edilen yerlerden başka yerlerde yığın ve harman edenlerin vergileri % 50 zam ile,
- c) Ölçme memurları gelmeden mahsullerini kaldıranların vergileri bir kat zam ile alınacaktır.

Gördüklerim ve işittiklerim:

1 - Vergi kanunlarının hükümleri, kararnameye dayanan ve belli edilmiş bir Fiyat üzerinden satın alınan miktarlara da teşmil edilmek suretiyle, zamlar, çiftçi mahsulünün % 8'i üzerinden değil % 20'si üzerinden yapılmakta idi. Yanlış hareket...

2 - Ölçme memurlarınca, müstahsilin eline verilen basılı kâğıtların cetvellerinde, bu kanuni zamlar için, bir ceza hanesi de açılmış bulunuyordu. Yani alınan zamlar ceza mahiyetinde sayılıyordu. Hâlbuki cezanın hukukça manası bambaşka olmak gerekti.

Kanundaki zam kelimesinin yumuşaklığı ile basılı vergi kâğıtlarındaki ceza sözü arasındaki fark büyüktür. Vergiyi verenle vergiyi tahsil eden arasında bulunması zaruri olan inan ve yakınlık, birdenbire böyle ceza gibi ürkütücü bir tabirle ortadan kalkıveriyordu.

3 - Bazı ölçme ve kontrol memurlarının kanunu yanlış anlamaları ve yanlış tatbik etmeleri yüzünden müstahsil halk arasında türlü yanlış tefsirler ve sakat hareketler görülüyordu.

Tosun gibi bir köylü dostumla bu konu üzerinde konuşurken, kendisini iyi niyetle ve anlayacağı bir dille aydınlatmak istedim.

Ben,

- Doğrudan başka çıkar yol yoktur, dediğim zaman, o,
- Eğriden başka çıkar yol yoktur Deyip kestirmiş ve beni hayretler içinde bırakmıştı.

Kendiliğinde asla fena bir adam olmayan bir diğer tanıdıkla konuşuyorduk:

- Bayım, dedi, biz tarlaları eksik gösterdik, bu yıl...
- Neden?
- Geçen yıl bizi yaktılar da, ondan.
- Ya bu yıl söndürecekler mi, dersin?

Tarlalarını hiç beyan etmeyenlere de tesadüf ediliyordu. Harmandan ekin kaçırınlar, demetler arasına saklayanlar bulunduğu söyleniyordu. Fakat muhakkak ki doğrular çoktu. Kimin hakkını kimden kaçırıyorsun? Sınırdaki silah elde bekleyen kahraman evladının ekmeğini esirgemek doğru olur mu? diyenler bile vardı.

4 - Tarlaların ölçümü bahsinde kanunu temsil ve tatbik eden dekar diye konuşuyor ve yahut dönüm dedikçe de dekarı yani 1000 metre murabba bir sahayı kastediyor; köylü ise dönüm dedikçe şunları anlıyordu

- a) 40 Geniş adım en, 40 geniş adım boy

b) Öküzün kudretine ve işin gelişine, tarlanın müsaadesine göre bir say boy bir say en.

c) Tarlanın kuvvetine göre bir kile tohumu kaldırabilen az veya çok genişlikte bir saha çiftçinin dönümü, aşağı yukarı dekarın bir buçuk mislidir. Onun içindir ki çok defa bir tarlanın eksik beyan edilmiş olması; kanunu temsil edenle köylünün dönümleri arasındaki bu farktan ileri geliyordu. Çünkü iki taraf ayrı ayrı dille konuşuyorlardı.

5 - Harmanda kilo ile değil kanunun verdiği imkândan ve gerçeğin doğurduğu zaruretten dolayı, kile ile ölçme yapılmaktadır. Fakat yan yana iki köyden birinde yığma ötekinde silme ölçülüyordu. Yığma ölçülünce çiftçi zararına bir yanlışlık yapılmış oluyordu. Bir defa da başladıktan sonra, bu yanlışlığı düzeltmeye yol bulunamıyordu.

6 - Kanunu anlayan, yani hakkını istemeyi bilen bir aydın müstahsil çıkıp ta bir dilekçe ile yüksek idare makamlarına başvurunca, yanlış derhal düzeltiliyordu. Fakat herkese sirayet eden yanlışlıklar için, toplu halde dilekçe vermeye imkân bulunmamaktadır. Başvurulacak makamlar, müşterek dilekçe kabul etmiyorlardı. Vatandaşlar ayrı ayrı kendi işlerini görmeye savaşmak zorundadırlar. Mesela; bir kazanın bütün bir bölgesinde, çiftçilerin ellerine verilen tahmin kâğıtları üzerinde mısır'dan alınacak devlet payları % 20 yerine yanlışlıkla % 25 olarak gösterilmiştir. Bu bölgenin çiftçileri; ayrı ayrı dilekçe yazdırmak, pullamak ve imzalayarak sunmak yoluyla hak aramaktansa yaz geçmeyi daha ucuza mal olan hareket saymışlardır.

7 - Bazı defa mahallin yüksek idare ve maliye makamlarının zamanında araya girmeleriyle de bu yanlışlıkların düzeltildiği görülüyordu.

Bu gördüklerim ve işittiklerim bana şunları öğretti:

Kanunu en son basamakta doğrudan doğruya tatbik edecek olan küçük memurun bilgisizliğini ve anlayışsızlığını, hemen en kısa yoldan gidermeye bakmalı. Gerçi zamanla, tecrübesizliğin yarattığı eksiklerin yerini tecrübenin vereceği olgunluk alabilir. Fakat bu da çok kere lüzumsuz uzayan bir yol oluyor. Şuurlu bir düzenleme ile bu yolu kısaltmanın imkânını aramalı. Fakat kanunu yalnız tatbik edenlerin öğrenmesi yeter değildir.

Üzerinde kanun tatbik edilen vatandaş da onu bilmelidir. Madem ki, her vatandaş, yalnız kendi başına hak arayabilir ve alakalı makama yalnız kendisine ili şen bir hata için dilekçe sunabilir. O halde, bu vatandaş, taşıyacağı külfetin dayanacağı olan kanunu da cebinde taşımaları onu kendisi okuyup anlayabilmeli, gerekirse dilekçesini kendi kafasıyla düşünüp kendi eliyle yazabilmeli, arzuhalciye, araya girecek bir üçüncü kişiye gitmeye mecbur kalmamalı. Zor iş...

Bunun için acaba şimdilik, en kısa yol olmak itibarıyla, köy ihtiyar heyetlerinin emrinde bırakılmak üzere, okuryazar köylülerin kolay ve ucuz tedarik edebilecekleri bir "köyde tatbik edilen kanunlar koleksiyonu" yayınlanamaz mı?

Mesela Karınca, bu neviden kanunları, kararnameleri yayınlamaya ve okurlarının gözleri önüne ulaştırmaya çalışmaktadır. Fakat bir dergi bütün mükelleflerin emrinde değildir ki.

Bu kanunlar serisinin yanı sıra belli dertler ve belli yanlışlıklar için yalnız boş yerlerini doldurmak ve altına pul yapıştirarak imzalamak veya mühürlemek suretiyle kullanılabilecek hâsılı ve hazır dilekçe kâğıtlarını daha şiiri diden bütün köylülerin emrinde tutamaz mıyız?

Şimdiye kadar âdetlerin ve alışkanlıkların ezberden ve şaşmaksızın kolayca idare ettiği insanları, bundan sonra da yazılı kanunların şuurlu ve uyanık güç idaresine ulaştırabilmek için, elbette işin başında biraz zahmet çekmek gerektir.

Bu zahmet, köyün yetişkinleri için olduğu kadar, bugünün çocukları ve yarının yetişkinleri uğruna

ihtiyar edilmek lâzımdır. Mesela köyde tahsil, köyü ve yığını ilgilendiren kanunları öğretmekle başlamalı; bu kanun öğretimi her türlü bilgilerin başına geçirilmeli; kanun, köylü vatandaşın öz benliğine sindirilmiş alışkanlıklar haline getirilmeli.

Köy mektebinde eğitimci ve öğretmen kadar köy çocuğu da kendisiyle ilgili kanunları öğrenmeli. Köy enstitüsünden başlayarak, öğretmenli ve eğitimci köy mekteplerine kadar her öğretim ve eğitim alanında köylü hayatıyla şu veya bu şekilde ilişkisi olan kanunlar, pedagojik usullere en uygun şekillerde öğretilmeli. Her yerde o, öyledir ya... Fakat her halde köyde hak istemeyi bilen bir vatandaş, ancak ve ancak böyle yetişecektir.

Dava zor görünüştedir ve ilk yaşımızda kanunu, yalnız kanuncular, devlet memurları, adliyeciler ve avukatlar bilir ve anlar gibi görülür. Hâlbuki gerçekte o, öyle olmamak gerektir.

Demokratik bir cemiyet, ancak reyini kullanmayı bilecek ve hakkını aramayı başaracak fertlerden vücuda gelebilir. Bizim demokrasimiz oluş halindedir. Bu oluşu gerçekleştirme yolunda ne kadar hızlandırsak azdır.

Vatandaş hak olanla hak olmayanı ayırt edemedikçe ve hak olmayanı istemeye kalkıştıkça, hak olanı da elde edememek gibi hazin bir duruma düşmektedir. Vatandaşlar birbirlerinden olduğu kadar, devletten de hak istemeyi öğrenmek zorundadırlar, Dava zordur. Fakat her devrim davası gibi bu da çözülenmek, sonuçlanmak ve meyve vermek için, önce bir defa başlamalıdır. Köy öğretim ve eğitim programları üzerinde bu yönde gerçekleştirilecek bir yenilik Cumhuriyet rejiminin ihmal etmemek zorunda bulunduğu ödevlerden biri olacaktır.

Çoğu derdin devası, hak istemeyi bilen vatandaş...

Kooperatif Postası
Karinca

İkincikânun - Şubat 1944,
Sayı: 85-86, S. 1.

Milyonlarca insanı ölüme ve ıstıraba sürükleyen ikinci cihan savaşı devam ederken Türk milleti sulh içinde 1944 yılına giriyor. Harp ateşi milli sınırlarımızın etrafında dolmaktadır. Türkiye'miz bu ateşli dünya içinde hürriyetini ve tam varlığını korumak kudret ve başarısını göstermiştir. Türk milleti, istiklâlinin ve şerefının korunması için gerektiğinde harb etmeğe hazır bir vaziyette bekliyor. Bu bekleyiş ve hazır oluş Türk varlığının kudretini artırıyor.

Yurdu ve milleti harp ateşinden şimdiye kadar koruyan büyüklerimizin çok isabetli idare ve kararlarını hepimiz candan benimsiyor ve alkışlıyoruz. Bundan sonrada milli menfaatlerimizin icaplarına uygun olarak yürüneceğini hepimiz artık öğrenmiş bulunuyoruz. Beş senelik dünya harbi, büyüğünden küçüğüne kadar bütün Türk milleti için siyasi bir mektep oldu, gözlerimiz açıldı, kulakları doldu, iyiyi ve kötüyü doğruyu ve yanlışını çok daha iyi öğrendik ve ayırt edebiliyoruz.

Harb içinde bulunan birçok devletlerin durumlarını tetkik edecek olursak bütün çalışmaların kadınlı

erkekli milli birliğe dayandığını ve bütün kazançların ve gelirlerin birleştirilerek millet emrinde kullanıldığını görüyoruz Yine bu milletler arasında birçoklarının elele vermemiş olmalarından doğan ikilikler yüzünden yurtlarını ve hürriyetlerini kaybettiklerini görmekteyiz. Şu halde yurdun korunmasında en başta gelen kuvvet birlik ve beraberliktir. Kooperatif teşkilâtı, beraber çalışmanın ve el birliği etmenin en güzel örneklerinden biridir. Kooperatiflerde toplu çalışmanın ve birbirine dayanışmanın faydalarını görüyoruz. Yurdumuzda ekonomik iş sahalarında kooperatiflerin sayısını ve çeşitlerini arttırmamız lâzımdır.

Yabancı memleketler, yüz yıldan beri kooperatifçilik sahasında çalışıyorlar ve çok ileri seviyededirler. Biz bu işe yeni başlamış bulunuyoruz. Aramızda geniş mesafeler vardır. Fakat bizde devamlı çalışmalarla yurdumuzda kooperatifçiliği ilerletebiliriz.

1944 yılı sonunda ekonomik faaliyetin her sahasındaki kooperatif ve ortak sayılarını geçen yıllara nazaran daha artmış görmek dileğiyle yeni yılı bütün kooperatifçilere kutlarız.

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti

VEFAT

Derneğimiz üyesi

Prof. Dr. Alptekin SÖKMEN

16.11.2024 Tarihin'de vefat etmiştir.

*Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine
ve yakınlarına başsağlığı dileriz.*

YÖNETİM

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Prof. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSIYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

KASIM 2024 YIL: 91 SAYI: 1055 ISSN: 1300-1450

9 771300 145005